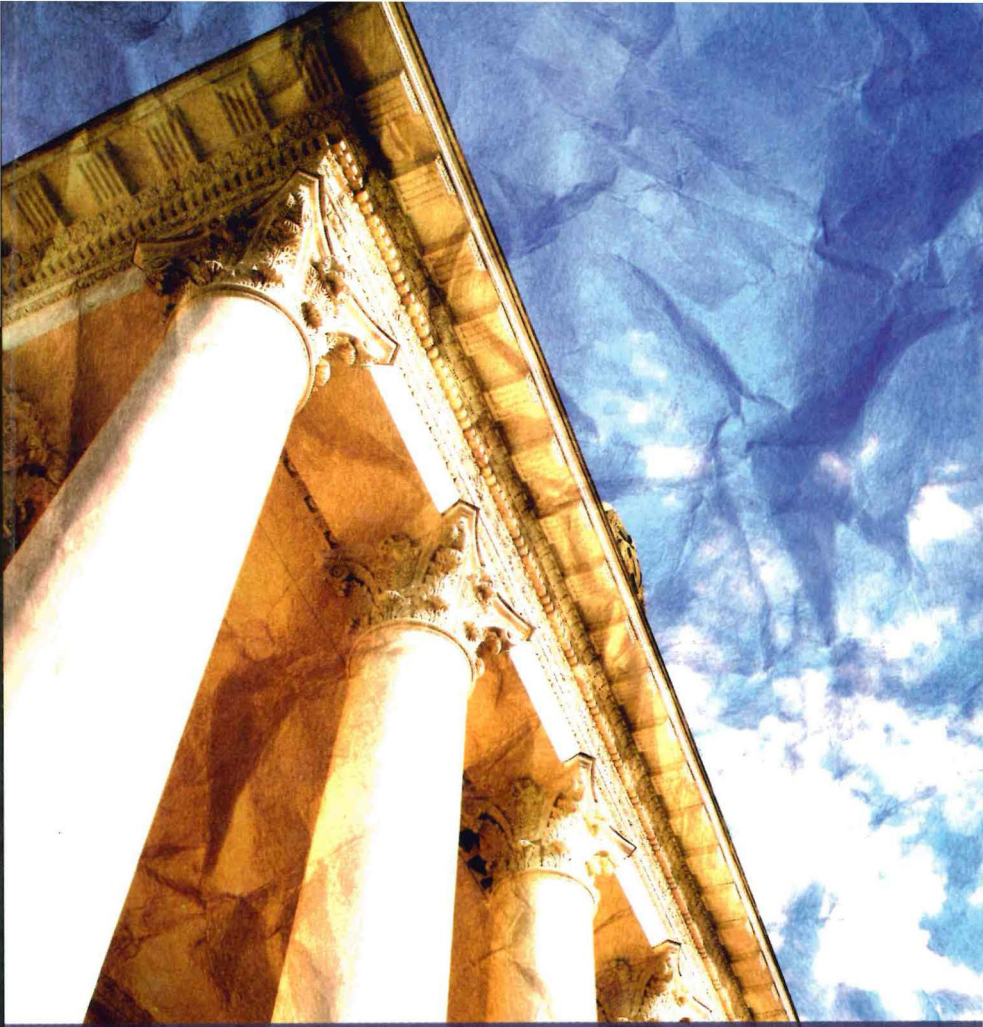

Akademinin Düşmanları

Lindsay Waters

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Müge Özbek 1976 doğumlu. 2000 yılında ODTÜ Fizik Bölümü'nden mezun oldu. Bilkent Üniversitesi Grafik Sanatlar ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Kültürel İncelemeler programlarında yüksek lisans yaptı. Halen Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü'nde doktora yapmaktadır.

AKADEMİNİN DÜŞMANLARI

LINDSAY WATERS

Çeviren: Müge Özbek

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Lindsay Waters
Enemies of Promise
Publishing, Perishing, and The Eclipse of Scholarship
© Prickly Paradigm Press LLC. All rights reserved.

Akademinin Düşmanları
© BÜTEK A.Ş. 2007. Tüm hakları saklıdır.

Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi
Boğaziçi Üniversitesi Uçaksavar Kampüsü
Cengiz Topel Caddesi, Garanti Kültür Merkezi, Arka Giriş
Etiler/İstanbul

bupress@boun.edu.tr
www.bupress.org, www.bupress.net
Telefon ve faks: (90) 212 257 87 27
Sertifika No: 10821

Yayıma Hazırlayan: Pınar Yanardağ
Son Okuma: Ergun Kocabıyık
Kapak tasarımı: Kerem Yeğin

Baskı: G.M. Matbaacılık ve Tic. A.Ş.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Sitesi, 1. Cadde, No: 88
Bağcılar/İstanbul
Telefon: 0212 629 00 24

Birinci Basım: Nisan 2009
İkinci Basım: Ekim 2009

Boğaziçi University Library Cataloging in Publication Data
Waters, Lindsay.
Akademinin düşmanları / Lindsay Waters; çeviren Müge Özbek
90 p. ; 21 cm.

ISBN 978-605-4238-01-9

1. Scholarly publishing. 2. University press publications. 3. Social sciences – Research. I. Title. II. Özbek, Müge.
Z480.S37

Tolle, lege.

Aziz Augustinus

Yavaş düşünüyor olmanıza itiraz etmiyorum.
Düşünebildiğinizden daha hızlı yayımlıyor olmanıza itiraz ediyorum.

Wolfgang Pauli

Genç yazarları mahveden şey aşırı üretim;
aşırı üretimin sebebi ise para ihtiyacı.

Cyril Connolly

Bölüm I

Barbarlar Kapıda

GEÇEN DÖRT YIL İÇİNDE, beşeri bilimcileri ve yayıncıları, daha az kitap yayımlayacağımız bir geleceğe hazırlıklı olmaları konusunda uyarmıştım. İşte bakın; California, Duke, Stanford ve daha pek çok üniversitenin yayınevleri beşeri bilim yayınlarında hayli ciddi boyutlara ulaşan kesintilere gidiyorlar. Akademik yayıncılar halihazırda tarihsel olarak yüksek sayılarda kitap üretmeye devam ediyorlar. Bu durum sert bir şekilde, bütünüyle değişmek üzere. Bu, anlaşılması oldukça zor, paradoksal bir an, tıpkı Kitabı Mukaddes'in dünyanın sonu kehanetindeki gibi. Yere çakılmadan önce, nasıl yumuşak bir iniş yapabileceğimize karar vermeli ve inişten sonra nasıl acilen havalanabileceğimizi planlamalıyız.

Kitaplar ne işe yarar? Yayınlar ne içindir? Burada, huzurunuzda bulunuyor olma sebebim kitaplara karşı beslediğim ölçüsüz sevgi. Onları neredeyse insanları sevdiğim kadar çok seviyorum. Eğer bu bir fetişizm veya putperestlikse, suçumu kabul ediyorum. Marshall McLuhan'ın yıllar önce ileri sürmüş olduğu gibi, kitabın insani gelişimin merkezinde yer almış olduğu bir zaman diliminden topyekün bir çıkışın arifesinde bulunuyor olabiliriz. O halde, kendimize karşı bir yükümlülüğümüz var: Kitapları bizim için değerli kılan şeyin ne olduğunu keşfetmeliyiz. Keşfetmeliyiz ki o şeyi korumaya

çalışmamız mümkün olabilsin.

Bu yazı, benim, piyasa hepimizi esareti altına almadan ve kitap değer kaybetmeden önce, akademisyenleri, bağımsızlıklarını, bir zamanlar anladıkları şekilde kitaplar ve makaleler üretmek gibi faaliyetlerindeki bağımsızlıklarını korumak üzere adım atmaları için kışkırtma teşebbüsüm. Daimi bir yeniden değerlendirme dönemine girmiş bulunuyoruz. Temsilciler kurulu üyelerimizden birinin geçenlerde belirtmiş olduğu gibi, üniversiteler artık bünyelerinde "çürük elmalar" barındırmaya devam etmeyecekler, "... çünkü pek çok akademik disiplin ne yeni bir şeyler öğrenebiliyor, ne de gerçekten ne yaptıklarının farkında." Yayıncılığa başlamış olduğum 70'lerin sonlarından beri gökyüzü git gide kapanıyor. Şimdi meselemiz, toprağın da ayaklarımızın altından kayıp gitmemesi.

Kâr amaçlı olmayan akademik yayıncılık alanı içinde, hem yayınevinin kendi kendini döndürmesi hedefini güden, hem de düşüncenin ve kitapların itibarının korunması için çabalayan bir yayıncı olarak konuşuyorum. Aynı zamanda bir bilim insanı olarak da konuşuyorum. Bu elinizdeki metni tebliğ olarak sunduğum zaman, bazı itirazlarla karşılaşmıştım: "Nasıl olur da sistemi eleştirebilirsiniz? Harvard Üniversitesi Yayınevi olarak sistem siz değil misiniz zaten? Bu gerçeği görmezden geliyorsunuz." İtiraz etme sorumluluğunun öncelikle sistemin içindekilere düştüğü fikrindeyim. Biz yayıncılar konumumuz itibariyle bu sorumluluktan kurtulmuş olmuyoruz.

Bu günlerde akademik yayıncılar çepeçevre kuşatılmış durumdalar; kamuoyu, vergi mükellefleri, akademisyenler, öğrenciler, kütüphaneciler, yayıncılar... Üniversite yöneticileri ve hatta bazı akademik yayıncılar kendilerini üniversite yayınevlerinin "kâr merkezleri"ne dönüştürülüp üniversitenin genel bütçesine katkıda bulunması gerektiğine dair gayri makul bir beklentiye riayet etmek zorunda hissediyorlar. Bu saçma fikir de nereden çıktı acaba? Batıdaki yayıncılık faaliyetlerinin mali kayıtları Gutenberg'den itibaren mevcut ve şu açıkça görülüyor: Paralarını kitaba yatıranlar kaybediyor. Herhangi bir ıvır zıvır iş, her zaman daha iyi bir tercih olacaktır. Yayıncılık camiasının en fakir üyeleri olan üniversite

yayınevlerinden kâr sağlamayı düşünmek abesle iştigal.

Sanırım, biz bilim insanları ve yayıncılar, tefecilerin tapınağa girmelerine göz yumduk. İsa'nın yaptığını yapıp bu tefecileri defedebilmemiz mümkün olmasa bile en azından faaliyetlerini kısıtlamak zorundayız. Tabii ki, pek çok üniversite önemli ölçüde şirket gibi çalışmaktadır. Buna sakın şaşırmayın. Pek çok kilise de öyle! Ne de olsa üniversitelerin yeteneklerimizin heba olmaması için iyi idare edilmesi gereken paraları var. Oysa geliştirilmesi gereken –maddi değil manevi– başka yeteneklerimiz var. İkinci rahatsızlığım; üniversitenin şirketleşmesinin ardından tapınağı tefecilere bırakarak, kitapların ve yayınların içlerini boşaltıp onları dünyevileştirmek isteyenlerin pek çok alana, özellikle de beşeri bilimlere hâkim olmalarına rıza göstermiş oluşumuz. Yüksek eğitimin ticarileşmesinin üniversitelerin beşeri bilimler bölümlerindeki yenilik arayışlarını durdurduğuna inanıyorum. Buradaki kilit nokta –Jeremy Gunawardena'nın iddia ettiği gibi– yayın faaliyeti olabilir: Yayın faaliyeti akademik sürecin merkezinde yer alır.

Beşeri bilimciler, insanlığın ortak geçmişinin izlerini sürerlerken, kitaplar ve insan eliyle üretilmiş şeyler üzerine çalışırlar. Üretkenlik artışına yönelik şirket talebiyle, yayınların sayı olarak taşıdıkları değer dışındaki bütün değerlerinin önemsizleşiyor olması arasında bir nedensellik ilişkisi olduğunu iddia ediyorum. Bugün beşeri bilimler krizde; çünkü neyin kıymetli olduğuna dair –sayılara dayanarak yapılan– pek çok varsayım beşeri bilimleri tahrip ediyor. Kitaplar karmaşık bir ortam olmaktan çıkıp, nicelik belirten nesnelere dönüştükleri zaman, beşeri bilimlerin çalıştığı diğer bütün şeyler de değerlerini kaybediyorlar. Eğer beşeri bilimciler ne yaptıklarını iyice akıllarında tutmazlarsa, başkaları hiç tutmayacaktır.

Geride bırakmış olduğumuz otuzdan fazla yıl, üniversiteyi mekanikleştirme eğiliminin beşeri bilimler için ölümcül olduğunu göstermiştir. Batıda kitaba karşı yürütülen savaş Orta Asya'da, Bamiyan'daki Buda heykellerine yapılan saldırıya benziyor: Sözde daha yüksek değerler adına yapılan bir şiddet tavrı. Birinci kareye geri dönmeliyiz: Bir insanın konuşmak, yazmak veya yayımlamak istemesinin nedeni nedir?

Yeniden en değerli olan şey neyse ona yönelmeliyiz. Temel sorular sormaya cesaret etmek zorundayız, çünkü çok sevdiğimiz şey, ölüm döşeğinde.

"KİTAPLARI ŞİŞİRMEK": II. DÜNYA SAVAŞI VE ÜNİVERSİTENİN DÖNÜŞÜMÜ

"Kitapları şişirmek" derken bugün Amerikan kurumlarını sarmış olan hesap verebilirlik düşüncesinin doğurduğu problemleri kastediyorum: Arthur Andersen'deki hesap verebilirlik fiyaskosundan kolej ve üniversitelerdeki not enflasyonuna varana kadar. Bu aynı zamanda akademik yayıncılık standartlarını da içeriyor. Hepimizin bölük pörçük de olsa bildiğimiz, ama resmin bütününü göremediğimizin farkında olarak genelleştirmekten kaçındığımız bir durumdan söz ediyorum; artık noktaları birleştirme vakti geldi. Bizi esaret altında tutan zincirin ilk halkasını kendimizi aptal durumuna düşürmek istemeyişimiz oluşturuyor. Belirsiz izler üzerinden tahmin yürütmeye cesaret etmek zorundayız. Ben başlayayım: Enron'un yanıltıcı kâr rakamlarının akademideki karşılığını sevilmeyen ve okunmayan kitap yığınlarının temsil ettiği sahte başarılar oluşturuyor. Willis Regier'ın gözlemlediği gibi:

> Geçen yirmi yıl içinde yayımlananyeni kitapların sayısı California, Columbia, MIT, ve Princeton'da ikiye, Indiana ve Yale'de üçe, Stanford'da altıya katlandı... 1980'de Cambridge'de 543 ve Oxford'da 802 yeni kitap yayımlanmıştı. 2000'de Cambridge 2.376 ve Oxford 2.250 yeni kitap yayımladı... 2000'de üniversite yayınevleri toplamda 31 milyon kitap yayımladı.

Görev süresi ve terfi "standartları"nı yükselttikleri zaman üniversitelerinin itibarlarını yükseltmiş olacaklarına inanan üst düzey üniversite yöneticilerini memnun edebilmek için bütün ormanlar yok ediliyor. İlkesiz ve paragöz yayıncılar dümenlerini bu alavere dalavere içinde döndürüyorlar. Modern ve oldukça sofistike hesap tutma yöntemlerinin uygulanmasının amacı bilim camiasının sırtındaki yükü azaltmaktı, ama so-

nuç akademik çalışmaların içinin boşaltılması oldu.

Acaba akademi dünyası Amerikan toplumunun büyük kısmını sarmış olan bulaşıcı sahtekârlığın kendisine de sirayetine rıza mı gösterdi? Eğer öyleyse sorunlarımız düşündüğümüzden daha ciddi ve anlaşılmaları da daha zor. Amerikan toplumunun her kesiminden sahtekârlığa itirazlar yükseliyor. Catherine Crier'm popüler kitabı *The Case Against Lawyers*[1] bunun göstergelerinden biri. Yalnız kalmaması için ona destek vereceğim. Crier, asıl işin yönetimsel kontrolün durdurulamazmış gibi görünen büyümesinin altında boğulup gittiğinden şikâyet ediyor. Ona göre bu durumun asıl sorumluları yöneticiler değil yönetilenler: "Amerikan ruhuna vurulan boyundurukları görmezden gelişimizi ve sessizce onaylayışımızı utanç verici buluyorum." Bence bu tarz bir itirazın akademiye de taşınması gerekiyor. Üniversiteye dair endişelerimizin pek çoğu gerçeğe dönüşmek üzere. Andrew Delbanco aşağıdaki satırları kaleme alırken haklıydı: "Üniversitenin ruhu için yürütülecek olan mücadelede... Kültür Savaşları'nın ihtişamlı ve bazen puslu günlerindekinden çok daha fazlası söz konusu."

Bir zamanlar şirket yöneticileri ne ürettiklerini bilen ve bundan keyif alan insanlardı. Bugün yöneticilik, ürünle teması olan insanların ellerine teslim edilemeyecek kadar zor bir iş olarak görülüyor. İşin başında gerçekçi insanlar olmalı, öyle değil mi? Peki ama üniversite binalarındaki kuleler ve bütün o gotik motifler üniversitelerin, insanların bilimsel, felsefi ve edebi hayallerinin ortalıkta uçuşmasını destekleyen yerler olduğu fikrinden başka ne söylüyor olabilirler? Serbest piyasa denilen şey –ki aslında serbestlik dışında her şey olabiliyor– düşüncelerin özgürce uçuşabileceği nihai ortam olarak tasavvur edilmemeli.

Mesele şu ki piyasa savunucuları sayılamayan şeylerin gerçek olamayacağını söylüyorlar. Lord Kelvin bunu şöyle ifade ediyor: "Hakkında konuştuğunuz şeyi ölçebiliyor ve sayılarla ifade edebiliyorsanız, ancak o zaman o şeye dair bir

[1] Crier, Catherine, *The Case Against Lawyers*, Broadway Books, New York, 2002 —*ed. notu.*

şeyler biliyorsunuz demektir. Sayılarla ifade edemediğiniz şeylere dair bilginiz ise eksik ve yetersizdir."[2] İnsanlar serbest piyasayı nihai çerçeve olarak tasavvur ettikleri ölçüde "her ölçüye uyan tek beden" mantığının üniversiteye sızmasına izin verilmiş oldu. Piyasa ideolojisini akademiye taşıyan önemli isimlerden biri Nobel ödüllü R. H. Coase'dir. Coase 1980'lerdeki ateşli "The Market For Goods and the Market for Ideas" (Emtia Piyasası ve Düşünce Piyasası) polemiğinde bu ikisinin bir ve aynı şey olarak görülmeleri gerektiğini iddia etmişti: "Emtia piyasası ve düşünce piyasası arasında fark gözetmenin herhangi bir geçerliliği olduğuna inanmıyorum."[3] Düşünce hayatı için Reaganomi. Ampirizm insanları görebildikleri ve sayabildikleri şeylerin kölesi yapıyor. Hakikatin piyasaya boyun eğmesi, deveye hendek atlatmaktan daha zordur.

Bugünkü sorunlarımız Reagan ve Thatcher öncesine uzanıyor. Amerikan üniversitesi II. Dünya Savaşı sırasında çarpıcı dönüşümler yaşadı; çünkü savaş sırasında üniversite, atomun gizlerinin kitle imha silahları geliştirmek üzere keşfi hedefiyle seferber edilmişti. Önce Columbia Üniversitesi, ardından Princeton, daha sonra Chicago ve California üniversiteleri, 1941 yılında kurulan Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı'nda seferberliğe katıldılar. Böylelikle, üniversite bütçeleri ve dolayısıyla üniversite bürokrasileri muazzam bir büyüme gösterdi. II. Dünya Savaşı'ndan beri üniversitelerin yönetim birimleri zıvanadan çıkmış durumda. Mesela, William H. McNeil'ın Chicago Üniversitesi anılarında[4] yazdığı gibi: "1944 itibariyle (Chicago Üniversitesi'ndeki) yıllık bütçe 31 milyon dolara, savaş öncesi bütçenin üç katına fırladı; bunun 22 milyon doları hükümetle yapılan anlaşmalardan geliyordu." Üniversitelerin yollarından sapmaları "askerlerin

---

[2] Lord Kelvin, *Popular Lectures and Addresses* (1891-1894, 3 cilt) c. 1, "Electrical Units of Measurement", 1883-05-03 —*ed. notu.*

[3] Coase, R. H. 1974. "The Market For Goods and the Market for Ideas." *American Economic Review Papers and Proceedings* 64:384-391, s. 389 —*ed. notu.*

[4] McNeill, W. H. *Hutchins' University: A Memoir of the University of Chicago, 1929-1950.* The University of Chicago Press:1991 —*ed. notu.*

şimdiye dek görülmemiş kaynaklarının cazibesine kapılmalarıyla" başladı. Hükümet fonları "üniversiteyi bu sürecin kırtasiyesiyle başa çıkabilmek üzere kendine ait, genişleyen bir bürokrasi inşa etmeye zorladı."

Para, Amerikan akademisini kendi imgesi içinde yeniden yapılandıran ve körelten bir araç. II. Dünya Savaşı'na kadar, yüksek öğretim kurumlarının neredeyse tamamı din adına finanse ediliyordu. Tüm tanrılar tanımlar ötesi olduğu için, akademinin nihai çerçevesi bir tanrının adı olduğunda, akademide yapılabilecek işlerin sınırını da gökyüzü belirliyordu. Dinin geçmişte düşünce özgürlüğünü sık sık sekteye uğratmış, engellemiş olduğunu görmezden gelmeye çalışmıyorum. Ama son söz dolara verildiğinde, gökyüzü tamamen kapanır. Nobel ödüllü Joseph Stiglitz, piyasanın, kaynakları verimli bir şekilde dağıttığı fikrinin yanlış olduğunu belirtiyor: "asıl olarak yaptığı şey, üretkenliği artıran tazyikleri oluşturmak." 1973'te Talcott Parsons ve Gerald M. Platt, *The American University*'de[5] şöyle bir uyarıda bulunmuşlardı: "bilişsel akla biçilen değerin artması" üniversiteye zarar verecek, çünkü bu akıl bürokratikleşmenin basitleştirici değerlerine imtiyaz tanıyor. Akademik yaşam kendini adamadır, bir meslek değildir. Dolayısıyla akademik ihtiyaçların içinde tanımlanacağı dünyanın mesai saatleriyle yönetilen dünyadan farklı olması gerekir. Stanley Cavell'in yazdığı gibi "ahlaki bir varoluşun güdülenişinde aşkın bir unsurun varlığı vazgeçilmezdir,"[6] bilhassa bilim insanları için. Akademi bugün bütün aşkın unsurlardan mahrum ve şua anda bunun sonuçlarıyla yüz yüzeyiz.

Akademiye para akışının ilk sonucu, bölümlerdeki bilimsel cemaatler üzerinde oluşturulan yeni ve çok daha geniş bir yönetici tabakası oldu. Bütün Amerikan toplumunda olduğu gibi burada da yöneticiler, hizmet verdikleri kesimlere gittikçe daha fazla yabancılaştılar ve okullar için yeni markalar yaratma hevesiyle üniversiteyi, Paul Goodman'm deyimiyle, "sosyal

[5] Parsons T., Platt G. M, *The American University*, Harvard University Press, Cambridge 1973 —*ed. notu.*

[6] Cavell, Stanley, *Cities of Words: Pedagogical Letters on a Register of the Moral Life*, Harvard University Press, 2005, s. 18 —*ed. notu.*

bir makine" olarak yeniden inşa ettiler. Üniversite, en büyük üç otomobil üreticisinden, Hollywood stüdyolarına varana dek her yere hâkim olan Amerikan şirket modeli uyarınca altüst edildi. Bugün memleketteki bütün üniversitelerde yıldız sisteminin geçerli olması hiç de şaşırıcı değil. Oprah, samimi merakı sayesinde, cumartesi günleri *New York Times*'ın "Sanat & Fikirler" sayfalarında okuduğumuz akademik yıldızların çoğundan daha entelektüel görünüyor ve gerçekten de öyle.

Sinerji! Bu çirkin ve boş lafın, üniversiteye üniforma giydirilmesine ve II. Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş dönemlerinde uygun adım yürütülmesine yardımcı olacağı düşünülüyordu. Sorun şu ki, bu noktaya gelinene kadar üniversitenin zindeliğini sağlayan şey kendini zamanın koşulları dışında tutabiliyor olmasıydı. Bu epeyce önemli bir mesele. İktisatçı Peter Frumkin şöyle yazıyor: "Eğer kâr amaçlı olmayan örgütlenmeler (üniversiteler gibi) bağımsız aktörler olarak iş görmek istiyorlarsa..... Kendilerine özgü görev ve mesajlarını korumaya yönelik adımlar atmak durumundadırlar." Şimdi. Üniversitenin özgür düşüncenin mekânı olduğunu düşünenlerin boşa geçirecek bir dakikaları bile yok.

YÖNETİCİ SINIFIN BÜYÜMESİ

Piyasayla eş güdümlü inşa edilmeye çalışılan yeni akademik kültürün gölge tarihi, sevilmeyen kitaplarla, üniversite civarlarındaki sahaflarda yerlerini bir türlü terk etmeyen, anıtsal ve hareketsiz, öylece duran kitaplarla yazılıyor. Bu kitaplar, lümpen-profesöryanın iletişim kurmaktaki başarısızlıklarının kalıcı kayıtlarıdır. Romantik "yüce" meselesi (William Wordsworth, Alpler'e tırmanırken yolunu kaybettiği zaman eriştiği derin aydınlanma) II. Dünya Savaşı'ndan beri edebiyat profesörlerini büyülemeye devam ediyor. Geçen yüzyılın yarısından itibaren görmeye başladığımız kitap dağlarının da, bir anlamıyla yüce olan bir tarafları var. Bu kitap dağlarının üzerlerinde (ya da içlerinde) de yolumuzu kaybediyoruz. Üniversite yayıncılık sistemi öteki pek çok değerli Amerikan iletişim şekliyle aynı dertten musdarip, posta servisi (reklâm), telefon (tele-pazarlama), ve e-posta (spam). Bu sistem istismarları bizi telefonu açmak, e-postalarımızı kontrol etmek veya yeni bir kitaba bakmak konusunda isteksizleştiriyor. Şu çok açık ki ne posta ve telefon sistemlerini, ne de akademik yayıncılık sistemini devre dışı bırakamayız. Yapmamız gereken şey her birini yenilemek. Üniversite yayın sistemini sarsılmaktan kurtarmamız mümkün değil. Bu süreç zaten başlamış bulunuyor.

Pıtrak gibi çoğalan yayınlar, yöneticilerin idari işlerin yürütülüşünde açıklık ve basitlik arzuluyor olmalarının bir sonucu. Pek çok yönetici –tıpkı meslektaşları olan ilkokul müdürlerinin yaptığı gibi– cetvel kullanmak istiyor. Ne derler bilirsiniz: Hocasını dövmeyen dizini döver. Bölüm arkadaşlarının çalışmalarını okuyacak yeterlilikte olmayan, bundan korkan veya sadece bunu yapmak istemeyen akademisyenler

olabilir. Peki ama kitapların önemli olmasını istemeyenler gerçekten kimler? Bence akademisyenler değil, yöneticiler. Şimdiki rejimin henüz şekillenmeye başladığı zamanlara, 1962'ye geri gidersek, Paul Goodman *Community of Scholars*[1] isimli kitabında üniversitenin, yeni bürokrasinin ağırlığını taşıyıp taşıyamayacağını sorguluyordu. Bilim insanları ve öğrenciler bürokrasinin ağırlığı altında ezilecekler mi? Karmaşık bir sistemde neyin yanlış olduğunu açıklamaya çalışırken tek bir düşman belirlemek riskli olabilir, ama ben tartışmamı güçlendirmek için bu kurala karşı duracağım. Daha sonra başka suçlular da tasvir ederek açıklamamı karmaşıklaştırmak istiyorum, ama şimdilik –James Burnham'ın, Goodman'ın yazdığı dönemde adlandıkları gibi– yönetim devrimi diyebileceğimiz şeyin fakülteler üzerindeki etkisinin altını çizeceğim. Hikâyemin bu kısmı ağırlıklı olarak tıpkı tapınaktaki tefecilerin yapmış oldukları gibi, düşüncenin evini işgal etmiş olan yönetim teknikleri uzmanlarıyla ilgili.

Neden yöneticileri suçluyoruz? Bunun sebebi, bazı üniversite yöneticilerinin bu çıkmazı görmüyor olmaları değil. 36 öncü akademik yönetici tarafından yayımlanan 2000 yılı raporu, "Principles for Emerging Systems of Scholarly Publishing"de (Yeni Gelişen Akademik Yayıncılık Sistemleri için İlkeler) bu mesele ele alınıyordu; ama asıl meseleye, kendi birimlerinden gelen ve giderek artan sayıdaki yayın talebine hiç değinilmemişti. Kuralsız bir yarış olduğu apaçık ortada ve üniversiteler her nasıl olursa olsun para kazanabilmek için birbirleriyle savaştıkça bu durum daha da kötüleşiyor. Kendi üniversiteleri en tepeye yerleştiği sürece hiçbir şeyi değiştirmeye niyetleri yok. Californiya Üniversitesi'nden Richard C. Atkinson gibi önemli yöneticiler yönettikleri üniversiteleri dünya iş piyasasına tam zamanlı olarak eklemlemeye çalıştılar: Sadece gerçeklerden tamamen uzak insanların üniversitenin ticarileşmesinden endişe duyabileceklerini söylüyorlardı. Onlara göre üniversiteler New York Borsası'ndaki herhangi

[1] Goodman, P. *The Community of Scholars*, Random House, New York 1962 —*ed. notu.*

bir şirkete benziyordu veya öyle olmalıydılar! Darwin ve Newman birbirlerinin çağdaşıydılar, ama modern üniversite yaşamı için sadece Darwin bize rehberlik edebilir.

O zaman nasıl ayakta kalacağız? Bence beşeri bilimciler durumlarını düzeltebilirler ve bunu yapmak zorundalar, yoksa tamamen kaybetmiş olacaklar. 11 Eylül'den sonra üniversite yöneticilerinin beşeri bilim profesörlerine karşı hiç tahammülleri kalmamış gibi görünüyor. Bir meslektaşım, bir *Ivy league*[2] üniversitesinin eski bir rektörüne beşeri bilimcilerin bu kritik zamanlarda üniversitelerde kilit bir rol oynadıklarını düşünüp düşünmediğini sorduğunda, eski üst düzey yönetici, beşeri bilimlerden hiçbir şey beklemediğini ima eden bir cevap vermişti: "Onlar çoktan kaybedilmiş." Bu tavır –özellikle 11 Eylül'den sonra– üniversiteyi yeniden bilimsel araştırma ve para peşinde koşmaya adamayı gerekli gören üst düzey yöneticiler arasında oldukça yaygın. Stanley Fish "Önce Bütün Yöneticileri Vurun"[3] başlıklı yazısında "yönetim entelektüel bir iştir" iddiasında bulunan mızmız beşeri bilimcilerin şikâyetlerine karşı yöneticilerin yaptıkları işi savunuyor. Yöneticiler ve yönetilenler arasındaki farkı görmezden gelme çabaları işe yaramayacak. Bu iki grup birbirleriyle anlaşamıyorlar. Bunun üzerinden atlamak mümkün değil. Yönetici tayfası kontrolü ele alıyor. Böylece üniversitede her zaman olduğu gibi ticari işler yürütülmüş oluyor, ama bu kez yeni bir suçlama ruhuyla. Daha önce de belirtmiş olduğum gibi Parsons ve Platt, denetlenmediği takdirde bürokratik mantığın üniversitelerde tahribat yaratacağı tahmininde bulunmuşlardı. O zamanlar yeni yeni gözlemlenmeye başlanan yayın talebi meselesine kitaplarının sadece tek bir sayfasını ayırmış olmalarına rağmen, üniversite içinde bilişsel uzmanlıkla ilgilenenler ve "kültürün bilişsel olmayan yanlarıyla" ilgilenenler arasında büyüyen bir çatışma

---

[2] ABD'nin kuzeydoğusunda yer alan akademik ve sosyal açıdan prestijli üniversitelerden oluşan bir birliktir. *Ivy League*'de Brown, Columbia, Cornell, Dartmouth, Harvard, Princeton, Pennsylvania ve Yale üniversiteleri bulunmaktadır. —*ed. notu.*

[3] Fish, S., "First, Kill All the Administrators", *The Chronicle of Higher Education Online*, (21 Mart 2003) —*ed. notu.*

ihtimalini öngörebilmişlerdi.

Biraz önce eski üniversite rektöründen alıntıladığım tarzda, beşeri bilimleri dışlayıcı tavırların bölümlerin gerçek durumlarına mı, yoksa *New York Times* ve (şimdi işlevsizleşmiş olan) *Lingua franca*'da çıkan, beşeri bilimciler ne yaparlar konulu sansasyonel, olumsuz bilgilendirmelere mi dayandığını merak ediyorum. Geçen on beş yıla yakın bir süre zarfında, ne zaman bir beşeri bilimci, bir haberde yer alsa, bu Letterman'daki komik hayvan numaraları bölümlerine benziyor. Gazetelerin yıllar boyunca sadece isimleri değiştirerek yayımladığı makalelerin tonu şöyle: Şu çılgın beşeri bilimcilerin MLA[4] gibi yıllık toplantılarda nelerden söz ediyor olduklarına inanabiliyor musunuz? Sonra gazeteciler okuyucularını eğlendirebilmek için bir toplu iğne başında kaç melek dans eder tarzı araştırmaların yirmi birinci yüzyıl versiyonu olan tuhaf konu başlıkları üzerine uzun uzun konuşuyorlar. Entelektüel karşıtlığı Amerikan yaşamının önemli bir parçası, ama yoksa bu durum artık denetlenemez bir hale mi geldi?

Üniversitelerde beşeri bilimleri marjinalleştirmek gittikçe daha kolay hale geliyor. Herkes kendi başının çaresine baksın! Neo liberal doktrin, vergi mükellefleri arasında bütün sosyal hizmetlerin özelleşmesi gerektiği hissiyatını yaygınlaştırdı. Bazı şehirler ilk ve ortaokullarını bile "özel girişimcilere" devrettiler. Ama beşeri bilim eğitiminin özelleşmesi olacak iş değil. Okuma yazma kamu yararına olabilir. Ama kamu yararına olan pek çok başka şey gibi seçmen desteğine sahip değil. Vergi mükellefleri akademisyenlerden hiç memnun değiller, çünkü büyük üniversitelerde çalışan ve gizemli yazıları çöp yığını hissi uyandıran yıldızlar hakkında okudukları hoşlarına gitmiyor. En iyisi gömelim gitsin bunları.

[4] Modern Language Association (Modern Dil Kurumu) —*ed. notu.*

PATLAMA

Beşeri bilimcilerin komik makaleler üretiyor olmaları meselesinin sebeplerinden biri de, beşeri bilimcilerin (aslında bütün akademisyenlerin) üretmeleri beklenen makale veya tebliğ sayısındaki büyük artış. Bu dünyanın tersine döndüğü hissi verebilir, ama sorun sadece beşeri bilimlerle sınırlı değil. Bir bilim insanının kaç tane yayın yapması gerektiğine dair mantıksız beklentilerin yarattığı genelleşmiş bir kanaat krizi yaşıyoruz. Hiç iyi yayın yapılmıyor demek istemiyorum –bu gerçek durumdan çok çok uzak olurdu– ama iyilerin az olduğu, çoğunun ancak idare eder, pek çoğununsa idare eder bile olmadığı yayınlardan oluşan yığınlar arasında gözümüzden kaçıp gidiyor. Ben kötü yayın akıntıları içinde kaybolup giden iyi kitaplar adına isyan ediyorum. Ortalama işler basılmasın demiyorum. Bilim insanlarının elbette yazmaları gerekir. Mükemmel olanlarla yetinilmemeli, çok daha fazlası yayımlanmalıdır, çünkü "mükemmel" sadece bugünün itiraz edilemez tanımına tam olarak uymaktadır.

Mesele, nasıl algılandığına bakılmaksızın sadece üretime yoğunlaşılmasıdır. Bu iki öge –üretim ve algılanış– arasındaki denge kaybolup gitti. Yapmamız gereken bu ikisi arasındaki ahengi yeniden inşa etmek. Buradaki sorun, kadro alma[1] sürecinin pek çoğu az okunan yayınların niceliğine dayandırılıyor olması. Hiçbir yayın okunmuyor falan demek istemiyorum, ama bazıları hiç okunmuyor. Kuşaktan kuşağa her ilkokul öğrencisine aktarılan şu eski felsefe sorusunu hatırlayın:

[1] Orijinal metinde "kadro alma" yerine *tenure* terimi kullanılmaktadır. *Tenure* sistemi özellikle Kanada ve ABD'de uygulanan, belli sayıda akademik yayın yapan ve belli akademik niteliklere sahip akademisyenlere verilen kalıcı kadro hakkıdır. —*ed. notu.*

Eğer bir ormanda bir ağaç devrilirse, ama etrafta hiç kimse yoksa bunun bir anlamı var mıdır? Bu sorunun yüksek lisans versiyonu şöyle olmalı: Eğer hiç kimse okumuyorsa, yayınlar akademik hayata katkı sayılabilir mi? Archibald MacLeish'in *Ars poetica*'sına göre bir şiirin var olması kendi başına yeterlidir, bir anlam taşıması gerekmez. Kullanılmasa da oldukça tehlikeli silahların artışının ne ölçüde bütün üretimin –akademik üretimin dahi– silahlanma yarışına benzediğini düşünmemize sebep olduğunu merak ediyorum. Freud bir esprinin ancak yapan dışında birilerini güldürdüğü zaman espri sayılabileceğini söylüyor. Peki akademik bir çalışma ancak başkaları tarafından okunup bu insanların çalışmalarında kullanıldığı zaman mı gerçek bir akademik çalışma haline gelir? Sanırım öyledir. Tereddüdümün sebebiyse şu: Birilerinin Henry Breasted'in Berlin Üniversitesi'nde 1894 tarihinde yazılmış Latince doktora tezini okuması için on yıllar geçmesi gerekmişti, ama bu çalışma okunduktan sonra Akhenaten'in kayıp dünyasının yeniden keşfini tetikleyebilmişti. Bilimsel etkinin ne kadar yankı yaratığı değil, derinliği dikkate alınmalı. Geçici şöhret kesinlikle rehber kabul edilemez.

1960'lardan 1990'lara gelene dek akademik yayınlarda sayıca bir patlama yaşadı. Şimdi bir durup bu patlamanın düşünce yaşamına ne ölçüde zarar verdiğini anlama zamanı, çünkü sadece yayın olsun diye yayın yapmak olumlu bulunduğu için, hem öğretim hem de ciddi yazın geriledi. Pek çok durumda elimize geçen şey bir yenilik görüntüsü ve yanıltıcı bir büyüme oldu. Üniversitenin her yerinde, ocak yanıyor ve bütün tencereler kaynıyordu. Peki, ama tencerelerin içinde pişen şey neydi? Eğer müspet bilimciyseniz aşırı üretimin sadece beşeri bilimcilerin sorunu olduğunu düşünüp memnuniyet ve üstünlük hissetmemelisiniz. Peter A. Lawrence'ın 2003 yılında *Nature* dergisinde yazmış olduğu gibi, "Yöneticiler bilim insanlarının elinden güçlerini çalıyorlar ve bir hesap verebilirlik kültürü inşa ediyorlar. Bu kültür [burada Lawrence Onora O'Neill'dan alıntı yapıyor] 'daha mükemmel bir kurumsal ve profesyonel denetim hedefliyor'. Sonuç [Michael Power'ın hatırlamaya değer sözleriyle], bir 'denetleme toplu-

mu'. Bu toplumda veriler öyle bir kesinlikle inceleniyor ki bütün anlamlarını kaybediyorlar."[2] *Harvard University Library Notes*'daki (Harvard Üniversitesi Kütüphane Notları) bir mülakatta Molekül ve Hücre Biyolojisi profesörü Markus Meister bilimsel yayınların içeriklerine hiç bakılmadan değerlendirildiklerinden şikâyet ediyor: "Değerlendirme komitelerinden atama ve yükseltme değerlendirmeleri yapmaları istendiğinde, genellikle adayın makalelerini okumak yerine öz geçmişindeki dergi adlarına bakmakla yetiniyorlar."[3]

Makaleleri okumak! Ne kadar da tuhaf bir fikir! Jochen Schulte-Sasse'den Batı Almanya'daki Bochum Üniversitesi'nde işe alınacak bir adayın değerlendirme sürecinde bütün bölümün, adayın bütün yazılarını okuyup tartıştığını ilk duyduğum anı hatırlıyorum. Şüphesiz ki Avrupa üniversiteleri Amerikalı rakiplerinin hızına yetişemiyorlar! Aslında, Amerikan üniversitelerindeki bilim insanlarının pek çok yenilik, pek çok heyecan verici şey ürettiklerine inanıyorum. Eğer yanıltıcı sayılarla kazanılan kârların gurur kaynağımız olduğunu düşünmeye başlarsak, gerçek başarılarımızı gözden kaçırma tehlikesiyle karşı karşıya kalırız. Gözlerimizi akademik faaliyetin hakiki kazanımlarında yani bilimde yeni deneyler ve beşeri bilimlerde yeni deneyimler üzerinde tutmaya devam etmeliyiz.

Meister şöyle devam ediyor: "akademisyenler olarak en önemli bağımlılığımız şu profesyonel yayıncılar. Seçkin dergileri –örneğin benim alanımda *Science, Nature, Cell* ve *Neuron*– mükemmelliğin işaretleri, mükemmelliğin süzgeci olarak görüyoruz. Bütün Amerikan toplumunda olduğu gibi burada da önemli olan arabanızın markasıdır, sizi kasabanın diğer tarafına götürüp götüremeyeceği değil. Tabii ki Bill Readings'in *The University in Ruins*'te[4] söylediği gibi, akademik konuşma-

---

[2] Lawrence, P. A., "The Politics of Publication: Authors, Reviewers and Editors Must Act to Protect the Quality of Research", *Nature*, 422, (20 Mart 2003), s. 259-261 —*ed. notu.*

[3] "Interview: Marcus Meister", *Harvard University Library Notes*, sayı 1307, (Mayıs 2002) —*ed. notu.*

[4] Readings, B., *The University in Ruins*, Harvard University Press, 1997 —*ed. notu.*

larda hiçbir kelimenin içi "mükemmellik" kelimesininki kadar boşaltılmış değildir. Fildişi kulenin tuzla buz olduğu nokta burasıdır.

ALACA KARANLIK KUŞAĞI

Akademik çalışmanın alacakaranlık kuşağına girdik. Üretkenlik talebi, pek çok anlamsız yayının üretilmesine sebep oluyor. Böyle zamanlarda ilkesiz ve kafası karışmış araştırmacılar, ilginç görünen ama doğrulanması mümkün olmayan yanıltıcı iddialar öne sürmeye başlıyorlar. Etrafımızda gördüğümüz, değerlerin yüksek enflasyon kültürü içerisinde kayboluşu. Özellikle dergi editörleri üretimin sürekliliğini sağlamaya çalışırken değerlendirme süreçlerini ciddiyetle yürütmek için zaman bulamaz hale geliyorlar. Buradaki tek mesele rakamlar değil. Alan Sokal sözüm ona hakemli bir dergi olan *Social Text* editörlerinin kendi önyargılarına uygun görünen bir yazıyı yayımlama konusundaki acelecilikleri nedeniyle gerçek bir değerlendirme sürecini atladıklarını gösterdiği zaman kopan cümbüş, dürüstlüğün ahlaksızlığa galip gelmesine yol açmıştı. Evet, buna, deyim yerindeyse dolandırıcılıktı diyebiliriz, ama Sokal'ın tuzağının sistemin zayıflıklarını gözler önüne serdiğini teslim etmemiz de gerekmiyor mu? Fransa'da Igor ve Grinchka Bogdanov'un çok konuşulan makalelerini düşünün. Bu insanlar –onlara terimin içini boşaltmadan bilim insanı demek mümkün değil– çok temel bir konuyu araştırdıklarını iddia ettiler: Büyük Patlama sırasında evren nasıl bir yerdi? Saygın dergilerde yayımlandıkları için kendilerine doktor unvanı kazandıran makaleler ürettiler. Bu dergiler şimdi değerlendirmelerin yeterli ciddiyetle yapılmadığını kabul ediyor. Dereceler verildikten sonra danışılan uzmanlar, yaptıkları şeyin, *The Chronicle of Higher Education*'dan alıntıyla, "mantıklı görünen cümleleri hiçbir anlam bütünlüğü oluşturmadan birbiri ardına eklemekten ibaret" olduğunu belirttiler.

Bogdanovlar'la ilgili yükselen histeri gösteriyor ki artık sadece yayınları sayarak değerlendirmede bulunmak, makul bir süreç değil. Hesap verebilirliğin kendisi gerçek bir değerlendirmede bulunmayı imkânsız hale getiren tartışmalara sebep oluyor, tıpkı Işığın Değişen Hızı Hipotezi tartışmasında olduğu gibi. Bu tartışma kamuoyunun gündemine bir bilim insanının bir çeşit temyiz başvurusu şeklinde girdi. Joâo Magueijo, *Faster Than the Speed of Light*[1] (Işıktan Daha Hızlı) isimli popüler kitabında araştırmasını yayınlamayan akılsız ve ahlaksız dergi editörlerini yerden yere vuruyordu. Bugün işler iyice çirkinleşti. *New England Journal of Medicine*'in editörü Jerome Kassirer 1999'da işinden uzaklaştırıldı, çünkü dergi sahipleri derginin kalitesini korumak üzere aldığı etik duruştan memnun değillerdi. Kassirer kaliteyi kârdan üstün tutuyordu. Dergi sahipleri daha "girişimci" davranmasını istiyorlardı. Bunun anlamı paranın nereden geldiğini sormaktan vazgeçip, dergi için koparabildiği kadarını koparmaya çalışmaktı. Kassier şuna ikna oldu: "büyük miktarlarda para girişi çok az tıbbi araştırmacının göz ardı etmeyi becerebileceği saikler yaratıyor." İnsan, Kassier örneğine bakınca, "girişimciliğin" bir gün Amerika'nın gerilemesinin temel sebeplerinden biri olarak görülüp görülmeyeceğini merak etmeye başlıyor. *Rolling Stones*'dan ciddi pop müzik eleştirileri beklememiz gerektiğini öğrendik. Artık biliyoruz ki; reklâm verenleri kızdırmak istemiyorlar. Akademide çürümeye götürecek olanaklar daha fazla. Mesela *New England Journal of Medicine*'da yayınlanan bir makale, bir kadro alma çabasıyla, reklam sayfalarıyla ya da yeni bir ilacın kaderiyle ilgili olabilir.

Sistem çökmek üzere. Ama enkazın üstünden atlayıp geçmemizin mümkün olacağını zannetmiyorum. Bu uygulamaların sisteme verdiği yapısal zararları sorgulamalıyız. Meister en karmaşık meseleye, değerlendirme ve yargıda bulunmayla ilgili problemlere parmak basıyor: "Bunu söylemek çok üzücü, ama bir şekilde meslektaşlarımızın değerlendirilmesi

[1] Magueijo, J., *Faster Than the Speed of Light,* Basic Books; 2003 —*ed. notu.*

sürecini bu seçkin dergilere aktarmış durumdayız." Profesör Meister'ın bu sözü benim daha önce yayınla ilgili meselelerin nasıl da bir bütün olarak akademinin en önemli sorunlarını göz önüne seriyor olduklarına ilişkin yazmış olduğum üç makalenin ikisinde öne sürmüş olduğum en can sıkıcı iddiayı tekrarlar gibi: "Bugünkü durumumuza geldik, çünkü kadro alma süreci, üniversite yayınevlerinin kararlarına bağlı hale geldi. Bölümlerdeki insanlar bir adayın bilim insanı olarak değerini tayin etme işinden büyük ölçüde vazgeçtiler ve yayınevlerinin karar vermesini bekler hale geldiler. İşleri bu şekilde yürütmenin sağladığı belli kolaylıklar var. İnsanlar meslektaşlarının gözlerinin içine bakıp "bir kısmımız senin çalışmanı okuduk ve şu şu konularda eksikleri olduğunu düşünüyoruz, dolayısıyla lütfen ya bizim söylediklerimizin aksini göster ya da harika bir insan olmana rağmen gitmen gerekecek" deme derdinden kurtulmuş oluyorlar. Bunun yerine şöyle bir şey söylemek mümkün: "Biz senin harika bir insan olduğunu düşünmemize rağmen, maalesef Amerikan üniversite yayınevleri kendi bildikleri sebeplerle, ki eminiz bu sebepleri seninle de paylaşmışlardır, çalışmanı değerli bulmamışlar; bu yüzden gitmek zorundasın."

MESELENİN KÖKENİ

"Taşeronluğun kepazeliğini idrak etmeliyiz. Taşeronluk, Ford'un yeni arabaları için Delco'dan akü ve Firestone'dan araba lastiği satın aldığı zaman yaptığı şey. Sözü nereye getiriyorum? Söylemek istediğim, meslektaşlarımın yargıda bulunmaktan çok korktukları mı? Aslında evet. Peki, bu her yer için geçerli mi? Hayır. Çalışma alanlarının bilgisine derinlemesine haizseniz memleketin her köşesinde yargıda bulunmaktan korkmayan akademisyenlerden oluşan bölümler keşfetmeniz mümkün. Bununla beraber pek çok bölümde işler, bir arkadaşımın kendi bölümüne dair anlattıklarına benzer bir şekilde yürüyor. "Lindsay, bunu itiraf etmek hiç hoşuma gitmiyor ama söylediklerinde tamamen haklısın. Yine de bu durum karşısında yapılabilecek bir şey yok diye düşünüyorum, çünkü benim (burada isimsiz kalması gereken bir üniversite bölümündeki) meslektaşlarımın çoğu kendilerini birbirlerinin çalışmalarını değerlendirebilecek yeterlikte görmüyor. Kendimizi sana ve senin yayıncı arkadaşlarına riayet etmek zorunda hissediyoruz."

Benim sözünü ettiğim makalelerim *PMLA* ve *The Chronicle of Higher Education*'da[1] çıktıktan sonra, daha pek çok makale yayımlandı, sempozyumlar ve oturumlar düzenlendi. Başlangıçta Masao Miyoshi, Poul Bové ve ben bir MLA oturumunda, kadro verme işleminin daha kolay, daha kestirilebilir hale gelmesini ve sürecin hızlandırmasını, isteyen akademisyenlerin yayıncılar ve kitaplar üzerinde baskı kurması meselesini dile getirdiğimiz zaman, şüphe ve istihzanın yanı sıra

[1] Lindsay Waters, "A Modest Proposal for Preventing the Books of the Members of the MLA from Being a Burden to Their Authors, Publishers, or Audiences", *PMLA*, c. 115 (2000), s. 316-317 —*ed. notu.*

meydan okumalarla da karşılaşmıştık. Şaka yapmıyorum. Bana cevap verenlerden çok azı söylediklerime karşı çıkıyordu; bana yönelttikleri suçlamalar bir sırrı ortalığa saçmak ve kısa yoldan köşe olmaya çalışmaktı, ama tepkilerin pek çoğu Stanford Üniversitesi'nde seçkin bir akademisyen olan Arnold Rampersad'ın şahsıma göndermiş olduğu mektuptaki şu sözlere benziyor: "Kullanmakta olduğunuz 'taşeronluk' sözü kesinlikle hakkaniyetli işleyen kadro sürecine sıkılmış yok edici bir kurşundur."

Ama MLA'nın 2002'deki başkanı, Stephen Greenblatt uyarıyı dikkate aldı. Bütün MLA üyelerinegönderdiği 28 Mayıs 2002 tarihli bir mektupta profesörlerin meseleyi ciddiye almalarını talep etti. Duke Üniversitesi yöneticilerinden Cathy Davidson gibi 2001 yılındaki panelde bir krizin varlığı fikrini reddedenler bile şimdi bu durumu kabul etmiş görünüyorlar. MLA'nın akademik önderliği 'Akademik Yayıncılık için Öneriler Geliştirmek' başlıklı, krizin ne olduğunu ve nasıl ifade edilebileceğini bulmaya çalışan bir rapor yayımladı. Sistemin değişmek zorunda kalacağına dair kötü haberin yarattığı şaşkınlığın hemen ardından, insanlar kolları sıvayıp işe giriştiler.

Yapmak istediğim şey bölümlerin nasıl kendilerini yönetemez hale geldiklerini göstermek ve böylece sıhhatlerine kavuşup tekrar bunu yapabilir hale gelmelerine ve edilgen arka koltuk yolcuları olmaktan kurtulmalarına yardımcı olmak. Ama suçu sadece bölümlerin üzerine atmak istemem. Bana göre suçlu, II. Dünya Savaşı sonrası dönemin idari sistemidir. Dekan Stanley Fish'in, makalelerimden birine verdiği cevaba bakın: "Kadro kararlarının üniversite yayınevlerine havale edilişi aleyhine olan görüşünüzü anlıyorum, ama bir dekan olarak ben bu süreçten kapıları tutmaya yarayan bir düzenek olarak faydalanıyorum. Yayınlara ve okurlarına bölümlerden daha çok güveniyorum. Umarım işleriniz yolundadır ve Harvard Yayınevi gelişmeye devam eder ve ben de bundan faydalanırım." Bunlar, tok sözlü İngiliz dürüstlüğüne uygun olarak takdire şayan biçimde açık ve pragmatik sözler. Aslında, pek çok üniversite, karar anı geldiğinde terfi ve kadro heyetlerinin sadece işle ilgili mektuplara bakmasında ısrar ederek adayın yazdıklarına

bakılması imkânını ortadan kaldırıyor. Yakın zamanda önemli üniversitelerden birinde, bu iş için kurulmuş heyetin dışarıdan gelen bir üyesinin adayın yayınlarının –bu yayınları yanında getirip masaya bırakmıştı– tartışılması için ısrarlı talebi ancak epey bir itirazdan sonra kabul edildi. Adayın yazılarıyla temas yasaklandığı zaman 'taşeronluk' norm haline geliyor.

Bir akademisyenin çalışmasının kadro almasını sağlayacak kadar iyi olup olmadığına karar verebilecek en iyi mekanizmanın üniversite yayınevleri olduğu fikri üzerine söylenebilecek pek çok şey var. Raymond Guess şöyle yazıyor:

> Bir insanın yazdıklarını değerlendirebilmek, eğer o kişiyi yakından tanıyorsanız ve her gün yan yana çalışıyorsanız çok güçleşiyor. Bir bölümde zorunlu olarak kişisel sürtüşmeler, hoşnutsuzluklar, akıldışı hoşlanmalar olacaktır. Bu tarz bir düğümün içine girmiş insanların farklı yerlerden gelen, isme bakılmadan sadece uzmanlıkları nedeniyle seçilen eleştirmenler kadar açık görüşlü olmaları mümkün değil. Pek çok bakımdan büyük bir yayının değerlendirme süreçleri beşeri bilimlerde bekleyebileceğimizin en iyisidir. Bu süreçte, bir yazı öncelikle akademik değerinin belirlenmesi için uzmanlar tarafından yazılı bir değerlendirmeye tabi tutulur ve daha sonra genel olarak eğitimli okuyucunun ilgisine hitap etmesini garantilemek için konunun uzmanı olmayan çeşitli kıdemli editörlerin eleştirel okumalarından geçer.

Fish ve Guess'in bu sözleri kafamda bazı soru işaretleri oluşturuyor: Niçin bölümlerdeki akademisyenlere benim eleştirmenlerim veya fakülte yönetim kurulu kadar güvenilmiyor? Ayrıca kitaplar bir özgeçmişin itibarını ve bir üniversite yayınevinin hesabındaki borçları gösterir istatistiklere dönüştüğünde yayınevlerinin bastıkları şeyler gerçekten ne anlama gelir? Yayınevlerinden, kimsenin okumadığı ve satın almadığı, kadro almak için yazılan kitapları yayımlamaları beklenirken, Fish'in güvendiği bu sistemin bakım masraflarını kim ödeyecek? Rick Anderson'ın bir makalesindeki şu sözlerine kulak verelim:

> *Survey of Academic Libraries*'in 2002 baskısına göre kütüphanelerin basılı materyal alımları düşmüş... ve düşüş oldukça sert: 2000 ve 2001 yılları arasında yüzde altı ve 2002'de kaba-

> ca yüzde sekiz daha. Akademik monografların satış miktarlarına daha yakından bakın... sayılar daha da ürkütücü: Amerikan Yayıncılar Derneği'nin yaptığı bir yıllık araştırmaya göre Temmuz ayı itibariyle 2002 yılında kütüphanelerin akademik yayınevlerinden yaptıkları alım yüzde on ikinin üzerinde bir oranda düşmüş... Ciltli kitaplara baktığımızdaysa, AYD'nin sayıları daha da ürkütücü hale geliyor: yüzde yirmilik bir düşüş... Temmuz 2001 ve Temmuz 2002 arasında.

Kassandra'dan daha karanlık ruhlu bu gözlemciye göre bu sayıların anlamı "basılı kitabın bir araştırma malzemesi olarak miadını doldurmuş" olmasıdır. Pek çok kütüphaneci kitaplar yerine elektronik yayınlar satın almayı tercih ediyor. Kuzey Amerika'daki kütüphaneler kâr amaçlı dergi yayıncıları tarafından kazıklanıyorlar. Mesela NYU Kütüphanesi bütçesinin %20'sini Elsevier-North Holland'dan gelen dergilere ve diğer bir %20'sini de üniversitelerin üyeliklerini iptal etmeyeceklerinden emin olan iki ya da üç kâr amaçlı yayıncıya ayırıyor. Bu süreçte kitaplar dışlanıyorlar.

O zaman, Dekan Fish'e, diğer dekanlara, rektörlere ve üst düzey yöneticilere soruyorum: Sistemin nesnelliğine düzülen övgüler niye? Kitaplar –en azından gerçekten basılanlar– bu sistemde okunmaktan çok sayılıp kutsanacak ikonalar haline geldiler. Satış rakamlarının ürkütücülüğünü gördük. Bu sayılar mali danışmanlarımızın ve henüz işlerini kaybetmemiş olan satın almacıların dudaklarını uçuklatıyor. Hakikaten büyük gelişme! Nasıl oldu da bölümler çocuklaşmış akademisyenlerle doldu? Kadro sahibi, kadro adayı veya yarı-zamanlı olsun bütün kademelerde bir ürkeklik kültürü gelişti. Şurası kesin, kadro sahipleri ayrıcalıklarına henüz şirketlerdeki üst düzey yöneticiler kadar alışabilmiş değiller ve çalışanlarının dertlerinden herhangi bir yöneticinin çalışanlarının dertlerinden haberdar olduğu kadar bile haberdar değiller. Yoksa haberdarlar mı? Her durumda yemek fişleri ve yaşam boyu sağlık güvenceleriyle kadro almamış olanlardan ve Amerikalıların çoğundan daha imtiyazlılar. Uyumlu olmak ve suları bulandırmamak için pek çok sebepleri var. Acaba kadro sahiplerinin vergi mükellefleri tarafından sevilmiyor ol-

malarının sebebi –kadro sahiplerinin kendilerine yönelttikleri entelektüel zorlamalarla çelişen– bu imtiyazlar olabilir mi?

YARGININ MERKEZİYETİ

Buradaki mesele beşeri bilimlerin nüvesinin –bu noktada doğa bilimlerinden ve sosyal bilimlerden ayrılıyor olabilir– yargı yetisiyle ilgili olması. Değerlendirme/yargılama sürecinde hayal gücü –Kant'ın *Yargı Yetisinin Eleştirisi*'nde[1] yazdığı gibi– "kendine gelir" ve ruhlarımız "ferahlar". Beşeri bilimlerin üzerine inşa edildiği temel, bu yargıda bulunma sürecidir. Esasında, beşeri bilimler insanların yargıda bulunabilmelerine –ki bu şeylerin nasıl olduğu konusunda kendi fikirlerini oluşturmaları anlamına gelir– imkân veren bir iç bakışa erişmeleri süreci tarafından oluşturulur. Yargıda bulunma John McDowell'ın sözleriyle "sorumluluk taşıyan bir özgürlük ifası"dır. Modern beşeri bilimlerin kaynağında İtalyan yarımadası şehirlerinde resmin, mimarinin, heykelin ve edebiyatın değeri üzerine Dante zamanından başlayarak yürütülen tartışmaları görebiliriz. Yargıda bulunmak kanaat ve hissin bilgi kadar önemli addedildiği zarif bir faaliyettir. Mesela, Sandro Botticelli'nin resimlerinin belli bir ilgiyi hak ediyor oldukları yargısına ancak Frank Kermode'nin *Forms of Attention*'da[2] gösterdiği gibi "doğru olmaktan çok tutkulu" diye nitelenebilecek olan modern duyarlılığa sahip sanatçılar ve diğerleri sayesinde varılabildi. Âlimler Botticelli'nin kıymetini takdir etmekte geç kaldılar. Ama bu görmezlikleri suç sayılamaz. Yargı, tarihsel süreç içinde oluşuyor. İçinde mutlak doğru veya yanlış yok, katılmayı reddetmek ve mutlaklara inanmak dışında. Yargılama hari-

[1] Kant, Immanuel, *Critique of the Power of Judgment*, Cambridge University Press 2001. Türkçe çevirisi için bkz; Kant, Immanuel, *Yargı Yetisinin Eleştirisi*, çev. Aziz Yardımlı, İdea, 2006 —*ed. notu.*

[2] Kermode, F., *Forms of Attention*, University of Chicago Press, 1985 —*ed. notu.*

cinde tüm faaliyetler sürecin çeperinde yer alıyorlar.

Öyleyse kadro kararlarının verilmesi beşeri bilimlerin yapması beklenen şeyin ta kendisidir. Bölümler ve yöneticiler kadro değerlendirmelerini dışarıya havale ettikleri zaman, kendi kararlarını özgürce verme görevinden sakınıyorlar. Bu –değerlendirme ve karar verme sürecinin akademisyenlere taze fikirler üretmek için esaslı bir fırsat sunuyor olması dışında– çok büyük bir kayıp sayılmaz aslında. McDowell'ın söylediği gibi "yargı bildirirken düşünsel yetenekler gerçekliğe dönüşür"; özellikle de yargılarımızı açıkça ifade etme ve bu yargıları başka insanlar karşısında savunma sürecinde.

Yargı bildirmek ya da bildirmemek, işte bütün mesele bu. Hangi bilişsel ve hissî farkındalıkların bileşimi bana yargı bildirmem için yeterli temelleri hazırlar? Kant temel bilimleri sosyal bilimler ve etik olarak adlandırdığımız şeylerle buluşturarak estetik yargı yetisini tüm eleştirel projenin merkezine yerleştirmişti. E. O. Wilson ise yakın zamanda, *Consilience: The Unity of Knowledge*[3] isimli çalışmasında temel bilimlerin bütün sanat ve bilimlerin kraliçesi olduğunu ve artık beşeri bilimlerin gündeminin temel bilimler tarafından yönlendirilmesi gerektiğini iddia etti. Bu kendi kendini yücelten tavır, Wilson'un akademiye hükmetmeyi hedefleyen emperyalist planını tüm çıplaklığıyla gözler önüne seriyor. Belki de Wilson'a emperyalist değil de fırsatçı demeliyiz. Beşeri bilimlerin üniversitedeki geri çekilişinden doğan iktidar boşluğunda 'disiplini' sağlayabilmek için bir disiplin yükseltilmeli. Wilson, edebiyat bir zamanlar iyiydi, der gibi görünüyor, ama şimdi bunun ötesindeyiz. Kutsalın bizimle konuştuğu dil sayılardan oluşuyor. Ne yazık ki, *In principo erat numerus* (Başlangıçta Sayı Vardı) isimli kitabını yazmaya henüz başlamış değil.

Kant bize fizik, etik ve beşeri bilimleri nasıl ifade edebileceğimize dair daha cömert bir kavrayış sunuyor. Kant için yargı her şeyden önce kişisel bir şey: "Aydınlanmış olmak kendi adına düşünebiliyor olmaktır." Siyasetçilerle işbirliği

[3] Wilson, E. O., *Consilience: The Unity of Knowledge,* Vintage Books, 1999 —*ed. notu.*

içindeki iktisatçılar bizi "damlama"[4] ekonomisinin mümkün oluğuna ikna etmeye çalışabilirler, ama biz biliyoruz ki "aşağıya damlayan" düşünce diye bir şey yok. Eleştirel yargı *benim* kendi karnımı ve *benim* şeylere dair kendi emsalsiz kavrayışımı içeren bir halka üzerinde döner. Zaten eğer böyle değilse bir anlamı da yoktur. Bir sanat eserinin değerine dair bir fikre sahip olduğuma inanıyorsam, bu fikri başkalarıyla paylaşma itkisi duyarım. Ancak bundan sonradır ki McDowell'ın "sebepler alanı" dediği alana girerim. Burası başka insanları söz konusu sanat eserinin değerine dair benim hissettiğim gibi hissetmeleri için ikna etmek maksadıyla kullandığım alandır. Yargıya dair bu düşünüş bir zamanlar merkezî ve çok bilinir olmasına rağmen, yirminci yüzyıl zarfında şirketçi düşünüşün ortaya çıkışı ve bu düşünüşün siyaset, iş hayatı ve akademide elde ettiği zaferlerle beraber daha az bilinir hale geldi. Yirminci yüzyıl başında, Herbert Croly, sonra Robert S. McNamara ve daha sonra da Richard Rorty gibi önde gelen düşünürler, topluluğun bireyi gölgede bırakması gerektiğine inandılar. Olabileceğiniz şey olun: En iyi, en parlak olanla beraber hareket edin ve öznenin ölümünü, kendi kendinizin ölümünü sevmeyi öğrenin! Biz akademik camiadakilerin yargıda bulunmak gibi işlerimiz konusundaki kafa karışıklığımızın (benim görebildiğim kadarıyla) bir sebebi, akademinin içinde yaşadığımız bu fazla hiyerarşik düzeninde hiç kimsenin bizden –yargı bildirmemiz için bize başvurulan kadro verme süreçleri gibi durumlarda bile– gerçekten yargı bildirmemizi beklemiyor veya istemiyor olduğuna inanabilmemiz. Bunun bir başka sebebi de karar vermeyi en zeki olanımıza mahsus bir imtiyaz olarak tasavvur etmemiz. Bu şekilde düşünmek zekânın öne çıkarıldığı bir karmaşanın içine düşmek anlamına gelir. Oysa ki yargıda bulunurken önemli olan zekâ değil kişiliktir. Hannah Arendt şöyle yazmıştı:

> Yargıda bulunabilmenin ön koşulu gelişkin bir zekâ veya bilgi

[4] Damlama (*trickle-down*) teorisi: İşadamları ve zenginlere sağlanan vergi indirimleri ve diğer avantajların, dolaylı yoldan tüm toplumda iyileşmeye yol açacağını savunan teori —*ed. notu.*

> birikimi değil... daha çok kişinin kendisiyle beraber yaşamaya, kendisiyle ilişkide olmaya açıklığıdır.[5]

Toplumumuzu istila etmiş olan yargıda bulunma korkusunun üstesinden gelmemiz gerekiyor.

İçinden geçtiğimiz çağ bireyin değil, şirketlerin çağı oldu. Bireysellik on dokuzuncu yüzyıla ait bir şey olarak kaldı. "Ben pek tarih bilmem" ve bununla gurur duyuyorum. Sam Cooke'un bu sözleri ironi, kızgınlık ve asabiyet yüklüydü. Yoksul siyahların Birleşik Devletler'de kötü eğitim alıyor oluşlarını protesto ediyordu. Cahil akademisyenler, zamana nasıl da ayak uydurduklarını ispat etmek için Cooke'un sözlerini alıntıladıklarında bütün bunları gözden kaçırmış oldukları da açığa çıktı. Tarih sadece tarihtir ve tarih zırvalıktan ibarettir. Geçmiş geçmişte kaldı. Bunu aştık. Yeni Tarihselcilerin bize öğrettiği şey işte bu. Greenblatt'ın, Joseph Schumpeter'ın dilini kullanarak söylediği gibi "yeniyi kucaklamak için eskinin durmaksızın yok edilişi"ni övüyorlar. Hiçbir zaman, hatta on dokuzuncu yüzyılda bile bireysellik, Amerikan çayırlarındaki yerleşimciler dışında hiç kimse için gerçekten arzu edilir bir şey olmadı. Bu kadar geriye, eski Avrupa'ya gittiğimizde bile, Kierkegaard *Present Age* (*Şimdiki Çağ)* kitabında yakınıyordu: "soyut ilkesi... tıpkı güçlü doğu rüzgârı gibi, bireyle hiçbir kişisel ilişki kurmaz, sadece herkes için aynı olan soyut bir ilişki kurar." [6]

Söylemeye çalıştığım şey şu: Kadro kararları konusunda tek tek öğretim üyelerinin; kendi seslerinin, üniversite yayınevleri tarafından profesyonel bir şekilde üretiliyormuş gibi görünen yargıya nazaran giderek daha az önem taşıdığını düşünmeleri çok da şaşırtıcı değil. Üniversite yayınevine profesyonel bir değerlendirmeyi en iyi şekilde kotarabileceği konusunda itimat edilebilir, burada kastedilen; hayattan uzaklaşmışlık ve tecrit edilmişliktir. Böylece –öyle ümit edili-

---

[5] Arendt, Hannah, *Responsibilty and Judgement*, ed. Jerome Kohn, Schocken Books, New York 2003, s. 205.

[6] Kierkegaard, Soren, *The Present Age*, Harper Torchbook 1962 —*ed. notu.*

yor ki– çalışma arkadaşlarının bireysel duygu ve düşünceleri hemen hemen tamamıyla sürecin dışında kalacaktır. Üretiminin ve algılanışının bireyselliği artık önemsenmez olduğunda, kitap, izci üniformalarına takılan bantlara benzer şekilde profesyonel başarının madalyası haline geliyor. Bu da hiç şaşırtıcı değil. Leopardi'nin *sudate carte*'ye dair harikulade bir ifadesi var: Üreten ellerden damlayan terle lekelenmiş sayfalar dolusu elyazması. Ama bilim insanlarımız kendi çabaları için "Bak anne, ellerimi kullanmadan yapabiliyorum!" demek istiyorlar. Tabii ki böylesi daha hijyenik, ama bunun sonucunda akademik yayınlar üretim bandından akan küçük nesneler gibi parça başı işlere dönüşüyor. Üretime at gözlükleri takılınca bu, ürünün algılanışına da yansıyor. Tam karşıya bak, sakın kafanı çevirme. Aksi takdirde aklın karışabilir ve işi zamanında ve bütçeye uygun şekilde bitirmen mümkün olmaz. Kitaplar az miktarda fikir içermelidir ki eğer şans eseri birileri tarafından okunurlarsa, okuyan kişilerin zihinlerine külfet yükleyip telaşa sebep olmasınlar. Böylesi bir düzende, katı olan her şey kokuşuyor.

AKADEMİK HESAP VEREBİLİRLİĞİN KRİZİ

Önemli olan ürünün kendisi, nasıl algılandığı veya insanlar tarafından nasıl kullanıldığı değil. Burada üretim, üretim içindir ve bunun dışında çok az bir önem arz eder. Böylesi bir düzende yaşayan akademisyen için bütün ömrünü adadığı işi, hayat deneyimlerinden ayrılır ve uygulamanın hiçbir anlamı kalmaz. Eğer böyle devam edersek varacağımız yer ölçek ekonomisi değil, Angus Fletcher'in söylediği gibi "ölçeğin iflası" olacak. İhtiyacımız olan sayıların elimizin altında olmayışı bugünkü duruma dair çalışmalar yapmamızı engelliyor. Ama artık bazı önemli sayılar kâr amaçlı olmayan akademik yayın endüstrisi tarafından da bilinmeye başlandı: Geçen otuz yıl içerisinde, beşeri bilimler alanında yayımlanan kitaplar için minimum 1250 kitap satışından, 275 satışa düşmüş durumdayız. Artan yayın sayıları ve düşen kârları gösterir kapsamlı ve yenilenmiş verilere sahip değiliz, ama her yayıncı bu seyrin kendisini nasıl vurduğunun farkında.

Endüstrinin değişimi aşağıdaki gibi özetlenebilir: Amerikan üniversite yayınevlerinin net satış gelirleri 1963'te 25 milyon dolardan daha azken 1972'de 40 milyon dolara, 1982'de 120 milyon dolara, 1992'de 350 milyon dolara ve 1994'de 360 milyon dolara çıktı. Kitaplar, 70'lerin başından beri Amerika'daki kütüphanelerin kitap alım bütçelerinden pay koparma teknikleri üzerine düşünen kâr amaçlı dergi yayıncılarının kurnazlıkları yüzünden değer kaybediyorlar. New York Üniversitesi'ndeki durumdan bahsetmiştim. Californiya Üniversitesi'nin toplam kütüphane alımları da çarpıcı bir şekilde değişiyor. 1980'de, alım bütçesinin %65'i kitaplara ve %35'i dergilere harcanırken; 2003'te bu oran %20 kitap, %80 dergi şeklindedir. Kütüphaneciler kitapları, kendilerini dergilerle kandıran açgözlü

ticari yayıncılardan koruyamadılar. Ne yazık ki, profesyonel kütüphanecilerin yeni ütopyası kâğıttan neredeyse tamamen arındırılmış bir kütüphane. Şimdilik kütüphaneler kitaplarla dolu, ama kütüphaneci meslektaşlarımızın düşlerinde, kitapların sebep olduğu bu karmaşa ortadan kalkıyor.

Akademik hesap verebilirliğin 80'ler ve 90'lardaki şirket içi suiistimaller ve not enflasyonuyla birlikte ortaya çıkan krizinin pek çok sebebi var. Bazı akademisyenler yayıncıların kütüphane bütçelerini sünger gibi emen "ürün"ler üretebilmelerini mümkün kıldılar ve pek çok öğrencilerine kadro kazandırdılar. Tamam, biz ürün çıkaracağız, ama siz de çok talepkâr olmayın. İşte tam burası bazı yayıncıların çıkarlarının sistemle çeliştiği nokta: Üniversiteler sürecin akışını kolaylaştırmak istiyorlar ki böylelikle hepsi birden "ilk on"a girebilsinler, bu gerçekten mümkün olabilirmiş gibi. Hırslı dekan ve yöneticilerin kendi ağızlarından duyduğum hikâyeler bana balıkçı ve karısı hakkındaki Grimın masalını hatırlatıyor. Balıkçı karısına ne kadar verirse, karısı daha fazlasını istiyor. Kadın önceleri yalnızca daha büyük bir balık istiyor, en sonunda da papa olmayı. Akılsız balıkçı giderek artan istekleri kabul ediyor, ta ki bu talepler tanrıya küfre dönüşene kadar.

Bazı yayıncılar sadece gerçekten satan kitapların –veya kendilerinin satmak istedikleri tarzda kitapların– yeni fikirler, yeni yöntemler, arşivlerden kazınıp bulunmuş keşifler içeren kitaplar olduğunu biliyorlar. Bu yayıncıların deneysel kitapları seçmekten başka çareleri yok. Onlar ders kitapları veya antolojiler basmıyorlar. Böyle insanlar yenilik ve araştırmaya, başka bir deyişle deneysel makale ve kitaplara eğilim gösteriyorlar. Bu yayıncılar için bugünkü durumu katlanılmaz kılan şeylerden biri kitap basımının tamamen düşünülenin tersi bir etki yaratıyor olması. Sağlıklı bir durumda baskı bir kitaba okuyucu kazandırır. Yayının kadro çarkına tabi olduğu bugünkü durumdaysa saygın bir baskı kimsenin bu kitabı okumak zorunda olmadığı, çünkü bu kitabın zaten belli bir övgüye değer bulunduğu ve okunmasının gerekli olmadığı anlamına geliyor. Bir yayıncının bastığı kitaplar için kazanmaya çalıştığı duygusal haz, içinde yaşadığımız iklimde hüsrana yol açıyor.

Şu nahoş gerçekle yüzleşmek zorundayız: Akademik kurumlar ve zihnin özgürce işleyişi birbirleriyle çatışır hale gelmiş durumda. Amerikan ilkokullarında müfredatın gereklerini yerine getiremeyen bir öğrencinin bir üst sınıfa geçmesi mümkün. Profesyonel üniversite yöneticilerinin istediği bu uygulamanın bir versiyonunun yüksek öğretim kurumlarına da aktarılması. Buna razı olmak zorunda mıyız? Allan Bloom *The Closing of the American Mind*'nda[1] (Amerikan Aklının Kapanışı) hazıra konan çocuklarımızdan, onların düzensiz okumalarının ve alt kültürü yüksek felsefeyle buluşturma şekillerinin karanlık çağları getiriyor olduğundan şikâyet ediyordu. Stanley Fish de Bloom'un edebiyat çalışmaları yürütenlerin felsefeye ilgilerini sorgulayışına destek verdi. Şaşırtıcı olan şuydu: Fish felsefenin gençler için ne kadar tehlikeli olabileceği konusunda Bloom'la fikir birliği içinde olmasına rağmen Amerikan aklının kapanışını övüyordu. Esas iddiası kapanışın bir gerçeklik olarak kabul edilmesi gerektiğiydi: "Amerikan aklı da her akıl gibi her zaman kapalı olacaktır". Tanrı –Milton'un iddia ettiği gibi– erdemin körelmesinden hoşlanmıyor olabilir, ama Dekan Fish aklın, dolayısıyla meslektaşlarımızın ve üniversitelerin körelmesinden yana. Bloom ise en azından Amerikan düşüncesinin kapanışının içler acısı bir durum olduğunu ifade etmişti.

Akademinin tekil olanı arayışı yönetimsel "mükemmeliyet" arayışından farklıdır. Akademi adımlarını Fordist üretimin ritmine uydurduğu zaman, karar alma süreçlerinin, gündeliğin tortusuna yani bilim insanlarının kendi çalışma alanlarının odaklandığı şey her neyse onun maddi temelleriyle haşır neşir oldukları etten ve kemikten dünyalarına tamamen yabancılaşması, şaşırtıcı olmaktan çıkar. Eğer nihai kadro müzakerelerinde araştırmacı ve çalışma malzemesi arasındaki yapışkan karşılaşmanın bütün izlerinin üzerinden atlanırsa, sadece beşeri bilimciler değil bütün insanlar bilişsel halkadan atılmış olurlar, çünkü bu durumda sadece teknik

[1] Bloom, Allan, *The Closing of the American Mind,* Simon & Schuster inc. Touchstone, New York 1988 —*ed. notu.*

çözümler bireylerin ve toplumun karşılaştığı sorunların *ciddi* çözümleri haline gelir. Heidegger şöyle yazmıştı: "Düşünce özünden sıyrılarak yok olduğu zaman, bu kaybın yerini kendisine *techne* vechiyle geçerlik istihsal ederek doldurur."[2]

Teknik bir dillin akademiye giderek damga vurduğunu söylemek yerinde bir tespit olur. Bu Fordist işletmelerin yönetici seçkinlerinin kendi belgelerinde kullandıkları dildir. Yirmi yıldan daha önce, Edward W. Said düşüncelerini teknik dilin muğlâklığı içinde gizleyenlerin –sağcı veya solcu olmaları fark etmez– hayata sırtlarını dönmüş olduklarından şikâyet etmişti. Said'e göre bu gelişme "profesyonel ahlakın zaferi"nin bir işaretiydi. Teori dili denilen şey bir kulübe ait olmanın göstergesi haline geldiği ve halkı (*polloi*) dışarıda bırakmak için kullanıldığı zaman, şeyleri açması amaçlanan teori bile onları kapamanın bir yolu haline gelebilir. George W. Bush'un övgü mahiyetinde kullanacağı isimlendirmeyle akademik girişimciler; kelimeleri, kendilerini profesyonel olmayanlardan ayırmak için kullanıyorlar; dili doğal ve insani bir şey olmaktan çıkarıyorlar. Böyle eleştirmenler, yine Said'in ifadesiyle, "metnin işlevini tasvir etmekten başka bir şeye yaramayan teknik bir dil bulmayı asıl işlerini unutacak kadar abartırlar."

Karanlık bastırıyor, tıpkı Alexander Pope'un veya Bob Dylan'ın yazdıkları gibi. Nobel ödülü sahibi iyi kalpli iktisatçı Robert Solow beşeri bilimlere acıdı ve *The Chronicle of Higher Education*'daki bir yazısında bu zor zamanlarında onları desteklemek gerektiğini iddia etti. Nasıl? Bu söz ve simge insanlarında eksik olan şey nedir? Sayılar! "Beşeri bilimleri nicelleştirelim!" Nankörlükten nefret ederim ve Profesör Solow harika bir bilim insanıdır, ama bu önerinin bir faydası olacağını zannetmiyorum. Sayılar bu meselenin zehridir, ilacı değil.

Önemli olabilecek şeyler ciddi şekilde kısıtlanmış durumda. Hakikatin koşulları öylesine daraldı ki Jean-François Lyotard'ın tasvir ettiği şu durumun farkına varıyoruz: "Oyunun kuralları oyunun içinde konuluyor, yani sadece doğası

[2] Heidegger, Martin. "Letter on Humanism", *Basic Writings* içinde, ed. David Farrell, HarperCollins, New York 1993, s. 221 —*ed. notu.*

itibariyle hâlihazırda bilimsel olan bir tartışmanın sınırları içinde tespit edilebiliyorlar ve uzmanlar tarafından üzerlerinde varılan bir mutabakat, iyi olduklarının tek kanıtı."[3] Soğuk savaş döneminin politik bakımdan cıva gibi entelektüeli James Burnham'ın kehaneti gerçek oldu: Tırnaklarının içine hiçbir zaman kir dolmayan bürokratların, üretim biçimlerinin denetimini ele geçirdikleri yönetim devrimi gerçekleşti. Bu durum yargıda bulunma sürecinin merkezine kadar geldi. Yargıda bulunma sorumluluğunun uzmandan şirkete aktarıldığı bu durum, akademinin kalbine saplanan bir bıçaktır.

Yönetici seçkinlerin radarlarına sadece insanlar arasındaki iktidar ilişkileri takılıyor, böylece geçmişte önemsediğimiz şeyler –çalışılmış olan konular, dergi ve kitaplara kazınmış kelimeler, kütüphane raflarına koymuş olduğumuz şeyler– resmin dışında kalıyor. İçerik tamamen bir kenara atılmış durumda, sadece şekil önemli. Üniversitedeki ekolojik felâketimizin kaynağı bu.

Akademide bugün yaşanan sıkıntılar, yönetim devriminin son otuz yıllık ilerleyişi ve zaferi arasında bir ilişki var mı? Bence var. Kafama en çok takılan sorulardan birisi şu: Niçin tam da şu anda akademi dünyasındaki pek çok disiplinde bir durgunluk yaşanıyor? Yönetimin zaferinin bizi entelektüel olarak bu kadar gerici bir döneme sürüklemiş olmasının sebebi ne? Otuz beş, hatta yirmi beş yıl önce, heyecan daha fazlaydı ama şimdi rüzgâr yelkenlerimizi şişirmeye yetmiyor. Bir sonraki bölümde en tepedeki zehrin üniversitenin kalbi olan bölümlere nasıl aktığı konusundaki düşüncelerimi aktaracağım.

---

[3] Lyotard, Jean-François, *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*, University of Minnesota Press, Minneapolis 1999, s. 29. Tükçe çevirisi için bkz; Lyotard, Jean François (1990), *Postmodern Durum*, çev. A. Çiğdem, Vadi Yay. —*ed. notu.*

II. Bölüm

Kinizmden Putkırıcılığa Statükonun Yükselişi

Onlara kral ya da kralın habercisi olabilecekleri söylendi. Bütün çocukların yapacağı gibi, hepsi haberci olmayı seçtiler. Hiç kral olmamasına rağmen sadece habercilerin olmasının ve birbirlerine artık anlamsız mesajlar iletip duruyor olmalarının sebebi bu.

Franz Kafka

Korktuğun zaman bambaşka biri oluyorsun.

Warren Zevon

Biz akademidekiler bundan elli yıl öncesine göre çok daha iyi şeyler yapıyormuşuz gibi görülebilir. Oysa sadece görünürde, yayın sayılarındaki artışta ortaya çıkan bir "ilerleme" bu. Bütün ülkede, kadro şartlarının artırılmasını hevesle uygulamaya koyan üst düzey akademik yöneticilerden söz edildiğini duyuyorum. Böylece "1. Sınıf Araştırma Üniversitesi"[1] mertebesine yaklaşmış oluyorlar.

Ancak bu ilerleme, akademik durgunluğun üzerindeki ciladır. Yanlış giden şeyleri bulabilmek için özel birimler görevlendiriliyor. Bilim insanları her geçen gün kendilerini Charlie Chaplin'in *Modern Zamanlar* filmindeki, hiçbir şey hissetmeden, sadece çılgınca üretmek için çabalayan karakter gibi hissediyorlar. Denetleyemediğimiz bir güç tarafından mı idare ediliyoruz? Teslimiyet mi, mücadele mi? Tek bir insan ne yapabilir?

Sistemi değiştirmek için çok mu geç? Şu an umutsuz-

[1] 1. Sınıf Araştırma Üniversitesi (*Research-1 University*) Carnegie Vakfı tarafından yapılan sınıflandırmaya göre üstün araştırma faaliyetlerinde bulunan üniversitelerin yer aldığı kategoridir. Vakıf 2005 yılında sınıflandırma kriterlerini değiştirilmiş ve genişletmiştir. Bu yüzden, bu tarihten itibaren geçerli bir kategori olmaktan çıkmıştır. Buna rağmen bazı üniversitelerde hala kullanılmaya devam etmektedir. *—ed. notu.*

luk hâkim. Durumumuza dair bütünsel bir bakış geliştirmek nasıl mümkün olabilir? Son otuz yılın "kültür savaşları" –ne yazık ki– pek çok akademisyeni ezdi geçti. Bu şartlar altında bulundukları duruma dair bütünsel bir bakış geliştirebilmeleri mümkün değil.

Kavramsal yeteneklerimizin işleyişinde kendiliğindenlik esastır. Geçen yirmi yıl içinde gönüllü sansür üniversitedeki hâkim kuvvet haline geldi. Kendimize çok sıkı hapishaneler ördük. Orwell "Balinanın İçinde" isimli denemesinde 30'lu yıllarda roman yazabilmenin zorluğundan bahseder:

> Böyle bir ortamda iyi romanlar yazılabileceğini düşünebilmek bile zordur. Ne her şeye dudak büken gelenekselciler, ne de kendi geleneksellik karşıtlıkları tarafından vicdan tutulmasına uğratılmış olanlar iyi roman yazabilir. İyi romanlar, ancak korkusuz insanlar tarafından yazılabilir.[2]

Bugünkü şartlar altında, herhangi bir yardımcı doçentin iyi bir kitap yazabilmesi için olağanüstü yetkinlikte olması gerekir. Bir yardımcı doçent, başına kadro silahı dayanmışken ve üretkenliğiyle ilgili beklentiler bu denli yükselmişken, her şey olabilir; ama asla özgür olamaz. Stanley Fish "her zaman kafanıza dayanmış bir silah vardır" diyerek karşı çıkıyor, sanki böylesi bir kadere razı olmalıymışız gibi. Gerçekten öyle mi?

60'ların sonunda önemli değişiklikler oldu. Eğer kendimize nostaljik olma izni verirsek, İfade Özgürlüğü Hareketini bir başarı olarak hatırlarız. Ama eğer gerçekçi davranırsak, sanırım İÖH'yi, tıpkı sonraki otuz yıl içinde liberallerin elde ettikleri pek çok başka zafer gibi, en iyi ihtimalle oldukça pahalıya patlamış bir zafer olarak göreceğiz. Ronald Reagan iktidara Mario Savio'nun sırtında yükseldi. Araştırma özgürlüğünün bastırılması üzerinden iktidara koşanlardan bazıları da otuz yıl boyunca içinde yaşadığımız düzenin mimarı olmuş bir grup akademisyendi. Bu insanlar şimdi bile bize bu düzenin dümen suyuna gitmemizi ve bilim dünyasında her zaman yenilik yaratılabileceği ve bu yeniliklerin dünya için önemli

[2] George Orwell, *Inside the Whale and Other Essays*, Penguin ile Secker & Warburg ortak yayını, Harmondsworth 1982 —*ed. notu.*

olacağı fikrinden vazgeçmemizi tavsiye edeceklerdir.

Bugün akademide hâkim olan ruh hali ürkekliktir. Günün öğüdü şu: Büyük sorular sormayın; şeylerin, neden şöyle değil de böyle olduklarını sorgulamayın. Mesela, felsefede herhangi birini aşağılamanın en kesin yolu şöyle bir şey söylemektir: "Ah, Şu Chuck Taylor, tam da genellemelerin adamı." Aklınızı kullanın: Önemsiz ayrıntılara yapışın.

YENİ KUŞAK FARKLILIĞI

Monografinin yeni ortaya çıkan krizi –ve bu daha bir şey değil– bize nasıl olup da şu an bulunduğumuz yere geldiğimizi sorma fırsatı veriyor. Her şeyin mümkün göründüğü bir zamandan sadece kitap kapaklarının arasına sıkıştırılmış küçük katkıların hoş görüldüğü bir zamana geldik.

Akademik camianın kıdemli üyeleri, profesyonel sorumluluğun reklâmını yapmanın kıdemlilerin korkularını gizlemek için takındıkları bir maske olduğunu gençlerin anlamadıklarını mı sanıyorlar? Anne-babalar her zaman çocukların olup bitenden haberdar olmadıklarını sanırlar, akademideki gençler (yüksek lisans öğrencileri, konuk öğretim üyeleri, asistanlar) neyin ne olduğunu görebiliyorlar. Var olan durumdan memnun olmayan gençlerin sayısı artıyor. Seslerini çıkarmaya, öfkelerini dile getirmeye başladılar. Notre Dame Üniversitesi'nden Jessica Chalmers geçen yıl Duke Üniversitesi'nde bir konferans düzenledi. Chalmers ve ekibi, cesetlerin nereye gömüldüğünü sorgulamaya başlıyorlar: Konferansın adı "Teorinin Tarihi ve Tarihyazımı Üzerine Yuvarlak Masa Toplantısı"ydı. Katılımcılardan Jon Erickson, "The Suicide of Theory" (Teorinin İntiharı) isimli bir makalede kıdemli akademisyenlerin teoriye verdikleri abartılı önemi sorguladı ve Marquis-de-Sade'm "sınırları aşmak"tan söz etmiş olmasının bundan böyle gerçek bedelleri olan ciddi bir entelektüel sorumluluktan kaçınmak için cesur bir dil kullanan insanların amaçlarını saklayamayacağım iddia etti. Erickson, "müzakere"den söz ettiklerinde bile, aslında hiçbir tartışmaya izin vermeyeceklerinden emin olabileceğimizi söylüyordu.

Bu noktada Chalmers'ın "Kayıp Kuşak" olarak adlandırdığı genç akademisyenler resmi tamamlayamıyorlar. Bunu

yapabilmeleri için önceki kuşağın rehberliğine ihtiyaçları var, ama eskiler bu rehberliği sunmayı reddediyorlar. Kuşaklar arasında yardım eli uzatan yok. 60'lardan sonra gelen gençlik –Chalmers'ın tespit ettiği gibi– kendilerini 60'ların çılgınlığından uzak tutmaya kararlıydı. Abla ve ağabeylerinin nerelerden geçmiş olduğunu duymak istemediler. 60'ların insanları başlarına gelen olağanüstü ve dehşet verici şeyleri anlatmaya devam ettiler ve sonradan gelenler bunlara kulaklarını tıkadı. 70'lerde, 60'larda ortaya çıkan tecrübe ve fikirleri karartan tamamıyla yeni bir fikirler dünyası ortaya çıkmıştı. Enstitüler "teori-öncesi zaman"dan konuşmaya yasak getirdi, konuşanlar Lionel Trilling veya Norman O. Brown olsa bile. Chalmers gibi doktora derecelerini geçen on yıl içinde alıp da yardımcı doçent konumunda ders veren akademisyenler artık akademik konuşma adabını tehdit edebilecek olası pek çok konu başlığının üzerlerinin örtülmüş olmasına kızgınlık duyuyorlar. Onlar öfkeliler, bazıları Chalmers'ın dile getirdiği şu durumda bırakıldıkları için:

> bir yüksek lisans öğrencisi olarak
> okurken yıkıcı teorileri,
> varlığını aklından bile geçirmediği
> bir şirket işleyişi içinde
> esiri olmuş profesyonelleşmenin

Chalmers kendi kuşağının bir çeşit gelişme bozukluğundan musdarip olduğunu hissediyor, çünkü önceki kuşaklar sorumluluk almayı ve ilham verici bir cesaret göstermeyi reddettiler. Bu isyancılar kendilerini bir davaya bağlamayı, bir davayla tanımlanmayı reddetmişlerdi. Şimdi onlar ilerlemelerinin önünü kapadıkları topluluk için acı ve öfke kaynağı.

Kuşak meselesi oldukça önemli. Akademik dünyadaki kuşaklar arası çatışmayı ve eski kuşakların gençleri denetlemek için kullandıkları yolların adil olmadığını kabul etmeliyiz. Kıdemli öğretim üyelerinin genç meslektaşlarına kendilerinin karşılamadıkları ve de karşılayamayacakları yayın standartları dayatmaları bunun bir örneği. Bu durumda yaptıkları, gençleri Nietzsche'nin sözleriyle "körlemesine hırs dolu bir

çalışkanlığa" özendirmek oluyor. Eğer kadro sistemi kaldırılsaydı ve onun yerine düzenli üretim şart koşulsaydı adalet sağlanabilirdi; ama şimdi çok az yayını olan insanların genç "meslektaş"larından kendilerinin hiçbir zaman ulaşamadıkları başarılar talep ettikleri açıkça adaletsiz bir durumla karşı karşıyayız. Nietzsche bunu modern entelektüeli kuşatan kötülüklerden biri olarak görmüştü. Eski kuşakların bunları yapmalarının tek bir mazereti vardı, o da bunu yapabiliyor olmaları. Bu çıldırtıcı bir durum; çünkü çıtayı yükseltmenin akademiye içkin bir tarafı yok.

Benim taktığım isimle bir Kıyaslanamazlık Çağına girmiş bulunuyoruz. Önemli olan tek şey şu andır, geçmiş bir kenara süpürülebilir. Sanki geçmiş başka bir gezegenmiş gibi. Geçmişin figürlerinin bizim için görünür hale gelmeleri sadece onları bizimle aynı düşünce dünyasına sahip çağdaşlarımızmış gibi tasavvur etmemizle mümkün. Mesela, edebiyat çalışmaları yapan akademisyenler, hayran oldukları yazarların saiklerinin, çağdaşları olan İngiliz Edebiyatı Bölümü elemanlarından daha zengin, daha derin ve farklı olabileceklerini anlamakta güçlük çekiyorlar. Anlamakta güçlük çektikleri şey bu yazarların çalışmalarının Jonathan Crewe'ın ifadesiyle "şu anki profesyonel yaşamın alegorisi"nden –tamahkâr, dar görüşlü ve yoğun bir biçimde rekabetçi bir anlam dünyasından– daha başka bir şey olabileceği. Geçmiş gözden kaybolduğu zaman, kendimiz için anlaşılmaz hale geliriz. Bundan sonra bu şekilde devam edebilecek durumda değiliz.

Bizim çağımız, kendinden önceki pek çokları gibi, yaşlıların gençlere karşı vahşi ama farkına varılmamış savaşıyla tanımlanır. Mao Çini'nin kuşak dinamiklerini inceleyen tarihçi Harold R. Isaacs, Batının Oedipus hikâyelerine yaptığı vurgunun şu üzücü gerçeği bizden gizlediğini yazmıştı: insanlığın hikâyesi içinde "babaların oğullarına (ölüm ve yerinden edilme korkusundan doğan) düşmanlığı, oğulların babalara düşmanlığından çok daha fazla göze çarpar." Babanın bu düşmanlığı "insanlık tecrübesinin en önemli kısmıdır." Başka bir deyişle, ana sahne Oedipus'un babasını öldürdüğü sahne değil, Kronos'un kendi çocuklarını öldürdüğü sahne-

dir. Baba katilliği yerini evlat katilliğine bırakır. Hakikaten eski kuşakların gençlere karşı 60'ların sonlarında başlattıkları küresel komplonun kanıtı var: Mao, Nixon, De Gaulle, ve Brejnev ortak bir düşmanları olduğunu fark ettiklerinde dikkatlerini kendi asi çocuklarını bastırmaya yöneltebilsinler diye "yumuşama"yı (Détente) geliştirdiler.

Kuşaklar arası savaş nasıl su yüzüne çıkar? Birbiri içine geçmiş iki şekilde: sansür ve süregiden durumun savunusu. Yüzeysel olarak baktığımızda gençliğin ve yeniliğin bunca önemsendiği çağımızda hem sansür hem de süregiden durumun savunusu, tebdili kıyafet dolaşmak durumundalar. İlk şüpheliler bence isyankâr görünenler. Pek çoğunun hiçbir derdi olmadığını göreceksiniz. Bir derdi olmayanların gerçek isyankârlar olmadıklarına inanıyorum. Böyle insanlar aslında sistemin en sağlam dayanakları. Bunlar düzenin adamları.

SANSÜRÜN YENİ VE GİZLİ HALİ

Sansür gizemli şekillerde çalışır, tıpkı yayınların değerlendirme süreçleri gibi. Artan üretkenlik talebinin görünürde yeniliğe karşı bir yasaklamayla birlikte ortaya çıkmış olmasının sebebi nedir? Fikirler dünyasında hissedilen buhranlara bir çeşit sansürü destekleyen ve alışılmışın dışına çıkacak fikirlerin gücünden kaçınan hiper-üretim üzerine kurulu yayıncılık modelinin sebep olduğunu söyleyebilmek mümkün müdür? Eğer akademik üretim makinesini yavaşlatıp yakından bakarsak, bu sürecin kilit unsuru olan akademik çalışma ve değerlendirmede içeriğin nasıl olup da gerileye gerileye neredeyse gözden kaybolma noktasına geldiği sorusunu sormaya başlarız.

Kendi yaptığım işten biliyorum ki yayıncılık işinin en önemli ve keyifli kısmı taslakların değerlendirilmesidir. Tek bir editörün bilebileceklerinin sınırı editörleri yönlendirmelere açık hale getirir. İşteki ilk ayımda, kendimi kendi amaçlarını gerçekleştirmeye uğraşan akademisyenler tarafından kullanılmaya çalışılırken buldum; sanki bir nüfuzum varmış gibi. Bu saygıdeğer atalarımızın düşmanlarından öç alma yöntemine benziyor (keşişlerin birbirlerini boğazlarından değil de daha çok sırtlarından bıçakladıklarını duymuşsunuzdur). Pek çoğu benim pozisyonumdaki birinin rüşvetle ikna edilebileceğini umuyordu: "İlk olarak benim kitabımı yayımlarsan, bilmem hangi seçkin ders serisini yayımlama şansını da sana bahşedeceğim." Bu küçük alanlarda mücadele eden insanların taşıdıkları her türlü saik çok akıllıca ortaya çıkıveriyor ve o kadar akıllıca gizlenemiyor. Geriye dönüp baktığımda, insanların benimle nasıl oynamaya çalıştıklarını ve olanca itina göstermeme rağmen bunu nasıl da becerebilmiş olduklarını görebiliyorum. Bu benim mesleğimle ilgi bir tehlike. Ama bu-

rada başka bir meseleyle ilgileniyorum.

En nihayetinde akademisyenler bilirkişiliğin tarihine ilgi göstermeye başladılar. Bilirkişilik, on altıncı ve on yedinci yüzyıllarda başladı ve en az iki farklı şekil aldı. Erken dönemde matbaalarda baskı harfleri düzenlenirken elyazmalarını inceleyen ve yazarların gözden geçirme süreçlerine yardımcı olan "düzeltici" kadroları vardı. Daha iyi yayınevleri yazarlara kitaplarını daha itibarlı ve güvenilir hale getirebilmeleri için yardımcı olan "düzeltici"ler tuttular ve daha da iyi hale geldiler. Erken modern dönemde bilimler alanı içerisinde gelişmeye başladıktan sonra hakemlik konusunun en önemli araştırmacısı (Anthony Grafton'un yanı sıra) Mario Biagioli'dir. Biagioli bugün kitapları eleştirme ve değerlendirme biçimimizin tıpkı erken modern dönemde olduğu gibi ihtiyatı ve oto-sansürü teşvik ettiğini iddia ediyor. Ortaya çıkan sayfa sayısına bakıldığında üretkenliğin arttığı söylenebilir, ama yeni fikirler azalıyor. "From Book Cencorship to Academic Peer Review" (Kitap Sansüründen Akademik Hakemliğe)[1] isimli makalesinde Biagioli –on yedinci yüzyıl Avrupasındaki akademilere bakarak– hakemlik sürecinin nasıl kitap sansür mekanizmalarından doğduğunu ve çabucak akademik değer üretimine katıldığını gösteriyor. Ama Biogioli'nin sorduğu en rahatsız edici soru akademik hakemliğin yeniden bir sansür işine dönüşüp dönüşmediği?

Bu durumda zamanın hâkim değerler dizisinin dışına çıkmaya, iyi projeler bulmaya ve bu projelere iyi eleştiriler hazırlamaya çalışmak gerekiyor. Bu mümkün, ama çok çaba gerektiriyor. Çok az durumda da olsa bir proje öyle kışkırtıcı olabiliyor ki kitabın yayımlanmasının iyi ve kötü taraflarını akademik kurulumuz için dramatize etmeyi başarabilen bir eleştirinin hazırlanmasını mümkün kılabiliyor. Roy Poters'in Harvard Üniversitesi Yayınevi temsilcileri için hazırladığı ve bana göndermiş olduğu ve Bruno Latour'un *Science in Action* kitabının değerlendirmesini içeren mektubu şu şekilde başlıyordu:

---

[1] Biagoli, M. "From Book Cencorship to Academic Peer Review" *Emergences*, sayı 12, No. 1. 2002, s. 11-45 —*ed. notu.*

> Kendinizi 1759'da Voltaire'in *Kandid*'inin elyazmasıyla karşılaşmış bir yayıncı olarak tahayyül edin. Büyük bir heyecan dalgası yaratacak bu şeyi elinizden kaçırma riskine girer miydiniz? Korkarım ki içinde bulunduğunuz durum bu, çünkü Latour'un kitabı aşırı Voltairyen bir damga taşıyor. Kitabın artıları... Öte taraftan...

Rapor tek aralıklı yazılmış üç tam sayfa boyunca devam ediyordu. Değerlendirilen taslağın retorik oyunuyla ilgili bir şey hakeme eğer projenin entelektüel oyunculuğunu ve ciddiyetini aktarabilirse Temsilciler Kurulunun onayını sağlayabileceğini düşündürtmüş olmalı. Yanılmamıştı, ama daha az uğraşan ve daha dar kafalı bir kurul söz konusu olsaydı yanılmış da olabilirdi. Bu tarz kitaplar için mücadele söz konusu olduğunda akademi adına elimden gelen her şeyi yapıyorum. Latour'un araştırması şeylerin gerçekten ilginç ve karanlık olduğu yerlerde, bilinebilenin sınırlarında dolaşıyor. Ama eğer bir yayıncı olarak bu tarz çalışmaları savunmazsanız, sıradışı olanı sansürleme itkisinin hâkim hale gelmesine izin vermiş olursunuz. Bu durum sizi de sistemin bir parçası haline getirebilir. Burada sözünü ettiğim Okyanusya'da beklenebilecek tarzda eli ağır bir sansür değil. Hatta McCarthycilik bile diyemeyiz, ama yine de çok zararlı çünkü neyin bilim sayılacağına sınır getiriyor. Üstelik insanların bazı araştırma çizgilerine sapmalarını engelliyor. Söz konusu olan, ancak süregiden durumla örtüşen şeyin bilim sayılabileceğini söyleyerek neyin konuşulabileceğini belirleyen bir sansür şekli.

Bu mecburiyet genç beşeri bilimcilere nasıl telkin edildi? Sansürün nasıl işlediğini görebilmek aslında o kadar da zor değil. Üniversitenin kıdemlileri arasındaki genel konuşmalara bakıldığında süregideni korumaya çalışmak yenilir yutulur bir şey değilmiş gibi görünür. Dolayısıyla süregideni savunma eğiliminde olan insanlar kendilerini yeniliğin düşmanları değil, tam tersine gerçek yenilikçiler olarak sunarlar. Bundan böyle fikirlerin ve bilimin özgürce gelişmesi gerçekten herkes tarafından isteniyormuş gibi davranmaya devam etmeyelim. Artık akademisyenleri entelektüel varsaymaya devam etmeyelim. Kamusal entelektüellerle ilgili 90'lardaki ateşli tartışmalar

oldukça kafa karıştırıcıydı, özellikle de bu sayede akademide kendilerini önemli hissetmeye başlayanlar için. Daniel Bell veya Mary McCarthy gibi isimleri bir kenara bırakırsak, artık çok çok az akademisyen gerçek entelektüel kimliğine sahip.

Akademi ve zihnin özgür kullanımı çoğunlukla iç içe geçmiştir ama söz konusu olan iç içelik, sarmaş dolaş bir beraberlik değil, ölümcül bir savaştır. Burada, duvarlar çekmeyi seven bir kuruma dair bir şeyler var. Bu aslında yeniliğin ve içeriğin ayrıntılarıyla uğraşmak istemeyen yönetim kademesi ve bölümlerdeki yenilik düşmanları arasındaki bir çeşit danışıklı dövüştür –buna sinerji demeliyim, öyle değil mi?– Bu hayat veren bir sinerji değil, daha çok kinizm; ölüme dair bir kinizm.

Abartıyor muyum? Çağdaş toplum sözde yenilikçiden yana, ama asıl aşkı konformist. Hannah Arendt Amerika'ya dair şunları söylüyor:

> Toplum, her biri bireyi normalleştirmeye yönelik çeşit çeşit kurallar yardımıyla bütün üyelerini anlık eylemleri ve olağanüstü başarıları dışarıda bırakan bir davranış kalıbına sokuyor.[2]

Ama bundan 170 yılönce bile, Tocqueville pek çok Amerikalı'nın kendi davranışlarına eleştirel yaklaşabilme kabiliyetinden yoksun olduğuna dikkat çekmişti. Aynı tarihlerde Kierkegaard Danimarkalı okumuşlar arasındaki özeleştiri eksikliğine işaret ediyordu: "Daha fazla birey, kansız uyuşuklukları nedeniyle, hiçbir şey olmamaya yönelecek; kamuyu oluşturmak adına hiçbir çaba göstermeyecekler."[3] 1952'deyse Solomon Asch bireylerin böyle yapmalarının yanlış olduğunu bildikleri hallerde bile grubun yargısına uygun hareket etme eğiliminde

---

[2] Arendt, Hannah, *The Human Condition*, University of Chicago Press, Chicago 1958, s. 40. Türkçe çevirisi içib bkz; Arendt, Hannah, *İnsanlık Durumu/Seçme Eserler I*, çev. Bahadır Sina Şener, İletişim Yayınları, İstanbul 1994 —*ed. notu.*

[3] Kerkegaard, Soren, *The Present Age*, Harper Torchbook 1962, s 64-65 —*ed. notu.*

olmaları üzerine klasik çalışmasını[4] yazmıştı.

Bu açıdan baktığımızda, o zamandan bu yana değişen bir şey yok. 60'ların havası içinde hepimiz kendimizi isyancı hissetmiştik, ama aslında bu doğru değildi. Her şeyden haberdar olan bir halkın olup bitenler hakkında doğru dürüst düşünme arzusundan yoksun olması, bunu birey olarak kendileri için yapıyor olsalar bile, çok üzücü. Ben buna Woebegone Gölü sendromu diyorum: Hepimizin ortalamanın üzerinde olduğunu biliyoruz, daha fazla karıştırmayalım. Sen iyisin, ben de iyiyim, o zaman problem yok. Seni değerlendirmedikleri sürece, sen de değerlendirme. Bence yargılama isteksizliğinin ve reddinin girişimin altını oyduğu nokta burası. Düşünce akışımızın şu şekilde ilerlediğini tahmin ediyorum: Hepimiz bu sisteme dahil olma şansına sahip olduğumuz için hepimizin elinin yeterince iyi gelmiş olduğunu biliyoruz; o zaman kartlarımızı elimizde tutmaya devam edelim, ama oynamayalım. 1997'deki Dylan şarkısındaki gibi: "Bazı trenler artık, eskisi gibi kumarbazları, geceyarısı avarelerini taşımıyor."

Bir başka şekilde ifade edersek ortak bir algının parçası olmayı kabul ettik. Savaş sonrasında dünyaya gelen kuşak şu Stones şarkılarını tekrar tekrar dinledi, ama bu çok uzun zaman önceydi ve artık o eski geceyarısı avarelerinin adı bile anılmıyor. Kumar yasal hale geldiğinden beri insanlar, başka hiçbir şeylerini riske atmıyorlar. Bu düzende iyi olan şu ki, hiç kimse kaybetmiyor. En azından görünüşte. Çekip gitmiyor oluşumuzun veya şikâyet etmeyişimizin sebebi korku, komik olma korkusu, bir şeyleri kaybetme korkusu. Bu 'Son İnsan'ların zamanı. Kinik varlıklar –Francis Fukuyama'nın söylediği gibi– "kendilerini korumayı her şeyin üstünde tutuyorlar."[5] Mutlaka bir yarının olacağını ve torunlarının bir şekilde onların bıraktığı bir dünyada yaşayacaklarını düşünemiyorlar.

---

[4] Asch, Solomon, *Social Psychology*, Prentice-Hall, N.J. 1952 —*ed. notu.*

[5] Fukuyama, Francis, *The End of History and the Last Man*, Perennial, New York 2002. Türkçe çevirisi için bkz; *Tarihin Sonu ve Son İnsan*, Gün Yayıncılık (3. Baskı), İstanbul 1993 —*ed. notu.*

Son İnsanlar, "fikirlerin hiçbir sonucu yoktur ve hiçbir zaman yeni fikirler üretilmeyecek" derken kendi söylediklerine kendileri de inanmıyor gibiler. Bu yüzden olmalı ki İngiliz Dili bölümleri etrafında devriye gezip yeni fikirleri, anlaşılmalarına fırsat bile bırakmadan yakalayıp yok ediyorlar. Emerson'un çok zaman önce söylediği gibi "Toplumun en çok talep ettiği meziyet uyumluluktur. Özgüveneyse alerjisi vardır." Akademik hakemlikten daha ölümcül olan şey akran baskısı. "Atama veya yükselme zamanı geldiğinde bu yayından puan alamayacaksın", "Sefil bir yardımcı doçent olarak kendi iyiliğin için mesleğimizin bu kıdemli üyesine yazılı olarak saldırmamalısın." Bu tarz cümleleri genç öğretim üyeleri arasında gittikçe daha fazla duymaya başladım. Bu cümleler, yukarıdaki her iki cümle için geçerli olduğu gibi, bölüm başkanlarından geldiğindeyse, sıradışı araştırma konularına yönelmeyi caydırıcı hale getiriyor. Projeler daha editörlerin masasına bile gelmeden pek çok sansürden geçmiş oluyor.

ASIL MESELE: CESARET MASKESİ TAKMIŞ KORKAKLIK

Mesele şu ki, bir konuyu imkânsız ilan ederek ondan kurtulmuş olmuyoruz. Şüphesiz ki bu akademi için daimi bir mesele ve Avrupa'da üniversitelerin yeni fikirler üretebileceklerine dair beklentilerin düşük olmasının nedeni de bu. Ama –Çin'deki arkadaşlarımın bana hatırlatmış oldukları gibi– Amerika genç bir ülke ve henüz akademik gelenekleri oturmuş değil. ABD toplumunun yapılanışında üniversite, düşüncenin ana mekânıdır. Amerika'da bağımsız gazeteci olarak geçinmek mümkün değil.

Dolayısıyla üniversite yeniliğin yeşerdiği temel alandır. Eğer üniversitedeki entelektüel yenilik, bütün çöplerini toplumun üzerine saçan neoliberal gündemin bir parçası olarak boğulmaya devam edilirse, Amerika kendine özgü bir problemle yüz yüze gelecektir. Sansür toplumumuzda çok yaygın hale geldi, ama tespiti ve nasıl yayıldığının keşfi çok zor. "Muhafazakârlar", radikal devrimciler haline geldiler, fakat Mao'nun kırmızı kaplı kitabını sallamak yerine neredeyse hiç okumuyor olmaktan övünç duyuyorlar. Ya da başkan Bush'un yaptığı gibi çok az okunan kitaplardan övünç payı çıkarıyorlar. Pek çok kitap neredeyse hiç okunmuyor. Böylece akademisyenlerin yenilik üretme kabiliyetleri aşındırılıyor.

Yaşadığımız zaman Kitabı Mukaddes'te sözü edilen, aşağıdan yukarıya konuşmanın zorlaşacağı Dünyanın Sonu gibi. Bu yüzden, sıkıntı verici meseleleri belli tür bir cesaretle halleden bilim insanlarımız var. Ama ben iddia ediyorum ki bu cesaret aslında korkaklığın üzerine takılmış bir maske. Bugün çağımızın en cesur bilim insanlarıymış gibi bir hava takınanlar gençken kapıldıkları herhangi bir yeni fikrin akademiyi değiştirebileceğine dair aptalca umutları tamamen

reddetmek üzere Chicago Üniversitesi'nde toplandılar. Onlar Moskova mahkemelerinde sözlerinden dönen bir zamanların devrimcileri gibi görünmüyorlardı. Hayır, utanç içinde kafalarını önlerine eğmediler. Bunun yerine dönekliklerini gururla haykırdılar. Stanley Fish'in modeli Irving Kristol'dür, Trotsky değil. Trotsky kaybedendi. Onlarsa kazanan olmak istediler.

Eleştirel yaklaşımın terk edilişi ve yenilik için beslenen cesur umutlardan vazgeçiş yeniliğin ta kendisiymiş gibi sunuluyor. Akademinin bugünkü durumunda neyin ne olduğunu anlamayı güçleştiren şey bu. Ama ayrıntılara dikkate edersek sanırım şunu görebiliriz: Bu cesaret, beşeri bilimcilerin kendi Hipokrat yeminlerini bir yana atıyor oluşlarını meşrulaştırıyor. Hipokrat yemini bir doktorun herhangi bir hastayı tedavi etmeden geçip gitmemesini gerektirir, bunun gibi beşeri bilimcilerin de kendi teorileriyle çelişen fikir ve kanıtları görmezden gelmek yerine bunlarla yüzleşmeleri zorunludur. Daha açık konuşayım. Richard Rorty sorunlu bir felsefi mevhum olan ve Decartes'tan beri felsefedeki en kafa karıştırıcı fikirlerden biri olan, "bilinci", bir kenara bırakarak geçip gitmemizi öneriyor. "Bilinç", "tecrübe" ve "hakikat" gibi kelimeler son otuz yıl içinde beşeri bilimciler için keskin bir utanç kaynağı haline geldiler. John McDowell birinin düşünmek istemediği kelime ve fikirleri bir yana süpürüvermesini, görünüşte "şaşılacak derecede cüretkâr" olarak yorumluyor ve ekliyor: "Ama başka bir açıdan bakarsak, tehlikeli kabul edilen araçları güvenli hale getirmeyle kıyaslandığında, kelimelerden kaçınan Rortiyen duruşta korkakça bir taraf var. Korkaklık gurur duyulacak bir şey değil."

Akademisyenler söz konusu olduğunda cesarete, hatta kabadayılığa, riyakâr bir korkaklık eşlik ediyor. McDowell'ın da iddia ettiği şekilde Rorty gibi akademisyenler başka pek çok düşünüre modern felsefenin oldukça önemli meseleleri gibi görünebilecek "bilinç" gibi mevhumların defterini dürüverme hakkına sahipler. Akademi, ne yazık ki, "gerçek dünya"ya çok fazla benzemeye başladı. Akademisyenler artık dilencilerin, münzevilerin, başka dünyalara dalmaya yatkın olanların ait olduğu özel bir türün mensubu değiller. Düzenbaz ve kaypak karakterler. Böylece siyaset dünyasında bir düzine cum-

huriyetçi parlamenterin Bill Clinton'ın evlilik yeminine saygısızlığını teşhir edişinde tanık olduğumuz kadar nahoş bir gösteriye –ki bu parlamenterlerin pek çoğunun kendi eşleri dışındaki kadınlarla ilişkileri olduğu ortaya çıkmıştı– akademide de tanık oluyoruz. Yalancı peygamberlere karşı dikkatli olun; hatta benim söylediklerime karşı bile dikkatli olun.

Böyle hilekârlıklar karşısında Nietzsche'nin filoloji dediği şeye dönmenin önemli olduğunu düşünüyorum. Bu, yorumcunun kendi sonuçlarına ulaşmaya çalışırken bağlarını kopardığı kâğıt üzerindeki gerçek kelimelere hürmet anlamına geliyor. Aynı duygu Stanley Fish'in Milton'un *Areopagitica*'sı üzerine yazdıklarına benzer akademik çalışmaları okuyanları da sarabilir. Burada söz konusu olan, yorumun beşeri bilimin araştırma nesnesinin kinik bir manipülasyonu olmaktan çıkıp edebi çalışmalar alanının kutsal kitaplarına saygısızlığa dönüşmesi. Başka bir deyimle putkırıcılık. Fish'in *How Milton Works*[1] (Milton Nasıl Çalışır) adlı kitabı apaçık bir şekilde Milton üzerine kendisinden sonra yazılacak bütün çalışmaları gereksizleştirmeyi hedefliyordu. Çünkü Fish okurların ve akademisyenlerin ilgi duyabilecekleri her meseleyi ele aldığını iddia ediyordu ve böylece Milton çalışmalarının sonunu getirmiş oluyordu. Fish kitabının bir bölümünü Milton'ın okuyucular tarafından yüzyıllar boyunca sansür karşıtı ve yayın özgürlüğünden yana en güçlü ifade kabul edilen ve kitapların insanların yaşamalarını değiştirebilme gücüne bir saygı gösterisi olarak algılanan çalışmasına ayırmış. Milton şöyle yazıyor: "Kitaplar kesinlikle cansız nesneler değildirler. Ancak evlatları oldukları ruhlar ne kadar canlıysa, onlar da o kadar yaşam enerjisine sahip olabilirler. Tıpkı bir viyolonsel gibi, kendilerini doğuran canlı zihnin en saf etkisini ve özünü saklarlar." Milton böyle demiş. Fish ise bunun tamamen yanlış olduğunu söylüyor. Benim ilgimi çeken şey Fish'in kuşaklar boyunca Milton'ın en önemli çalışması olarak düşünülen şeyi bir kenara atarken yaptığı hamlenin cesurluğu.

[1] Fish, S., *How Milton Works*, Harvard University Press, Cambridge 2001 —*ed. notu.*

Fish, çalışmasının *Areopagitica*'yla ilgili kısmının başlangıcında Milton'un çok saygı gösterilen satırlarını alıntılıyor –ki bu satırlar kitapların Gettysburg nutku olarak düşünülebilir– ve bu satırların Milton'un söylediklerinden anlaşılanla bir ilgisi olduğunu reddediyor. Lincoln'ü heyecanlandıran ölü bedenlerdi, Milton'ı heyecanlandıran ise ölü kelimeler. Her ikisi de ölümün hayatı içerdiği kanısındaydılar. Ama Fish, Milton'un sözlerinin "Miltoncu" olmadığını iddia ediyor ve bu sözleri tarihin çöp kutusuna atıyor. Kulağa cüretkâr, nefes kesici geliyor. Hepimiz böyle sözler duymayı ve okumayı severiz. Philip Larkin'in söylediği gibi insanların böyle gözüpek, saflaştırıcı temel hamleler yapar görünmelerine bayılıyoruz. Bu hamleler filmlerdeki "al bakalım piç kurusu" repliğinin tınısını taşıyorlar. Ama bir başka açıdan bakarsak bu cesaret, korkaklığın üzerine geçirilmiş bir maske, çünkü cesurca reddedilen paragraf dikkate alınırsa akademisyenin Milton'ın çalışmasına yüklemek istediği yorumun karşısına başa çıkılamaz engeller çıkarıyor. Araştırmacının sözlerini okudukça dehşetten nefessiz kalıyoruz, peki sonra ne yapacağız, boyun mu eğeceğiz? Ya gözünün ortasına yumruğu yiyen piç John Milton'sa? Aslında, Kuzey Amerika'daki Milton araştırmacıları böylesi bir küstahlık karşısında sessiz kaldılar; yani böylece korkaklık, itaate sevk eden bir hamle yaparak daha fazla korkaklık doğurmuş oluyor. Milton bu tartaklamayı hak etmek için ne yaptı? Sanırım mesele insanlar için bir değerin kaynağını bir nesnenin içine yerleştirmiş olması. Bizim postmodern beşeri bilimcimiz basit bir nesneye hürmet göstermeyi kendisine yediremez.

Burada postmodern kinizm putkırıcılağa veya "kitapkırıcılığa" dönüşüyor. Filoloji ve yazarın gerçek kelimelerine hürmet bir kenara itiliyor. Eğer Foucault yazarın ölümünü ilan ettiyse, Fish de kitabın ölümünü temsil ediyor. Tıpkı on yedici yüzyıl İngilteresindeki radikal bir Protestan gibi Fish de kendi ruhları dışında herhangi bir şeye yönelttikleri ilginin putperestlik olduğuna inanıyor, bu yüzden putları kırmak bütün iyi Hıristiyanlar için zorunlu bir görev. Foucault ve Fish, tuhaf bir yakınlık? Fish için usûl ve zor kullanımı tıpkı at ve at arabası gibi bir arada gidiyor. Foucault kariyerinin bir bölümünde direnişi sadece iktidarın bir sonucu olarak gör-

dü. Akıl güçtür. Disipline etmek cezalandırmaktır. Foucault ve Fish 80'ler ve 90'lar boyunca okuma listelerinde ve ders paketlerinde yapıldığı gibi birbirlerine karıştırıldıkları zaman ölümcül bir kokteyl oluşuyor. Bu konformizmin bir davranış biçimi olarak nasıl olup da bu kadar çekici olabildiğini anlatan mükellef bir teori. O konformizm ruhu, zamanın bilimsel üretimine klostrofobi havası verdi.

Böylece kitabın içeriği ve formu usta okuyucusunun iradesine uymayabilen ölü bir şey olduğuna inanılmaya başlandı. Metne karşı takınılan bu zorbaca tavır kitaba yönelen ölümcül bir tehdit, tıpkı sayı delisi yöneticiler ve raflarını basılı malzemeden arındırmak isteyen kütüphaneciler gibi. Başka yerlerde Fish, öğrencileri şimdiye kadar okudukları dışında başka kitap okumamaya çağırdı, çünkü zaten bilmeleri gereken her şeyi biliyorlardı. Bu sebeple Fish giderek daha fazla yayın üretme sistemine gönülden bağlı değil: Hiçbir kitap fark yaratmaz. Kitapların içeriğine karşı bu ilgisizlik üniversitenin yeni yöneticilerinin temel inancıymış gibi görünüyor. Adorno *Prizmalar*'da[2] "çok az şeyin beşeri bilimlerden uzaklaşma sürecine katkısı, insan zihninin ürünlerinin meşruiyetlerini sağlayan şeyin, insanlar için var olmaları olduğu şeklindeki evrensel insan inancınınki ile kıyaslanabilir" diye yazıyor. Kitaplar Fish için "önemsiz bir şey" ve Milton'un da bu inancı paylaştığını iddia ediyor. Milton'a kara çalan kraliyet yandaşları nail olamadıkları bir şerefe, Milton'dan kurtulmanın karanlık şerefine, biz nail olmak üzereyiz. Bir gün, Milton tarafından kendisini ölüme göndermekle suçlandığımız bu kâbustan uyanacak mıyız?

Fish'in çalışması Francis Fukuyama'nın çözümlemiş olduğu "Son İnsan" ruhuyla yazılmış. Böylece, etrafımızda bu tarz bilimsel çalışmalar sayesinde büyük enkazlara dönüşmüş olan edebiyat eserlerinin oluşturduğu çerçöp yığınları biriktiriyoruz. Aslında bugün edebiyat çalışmaları alanında şeylerin sonunu getiren bilim insanlarının çağında yaşıyormuşuz gibi bir hisse kapılıyoruz. Bunlar Jane Austin veya

[2] Adorno, T. *Prisms*, MIT Press, 1967 —*ed. notu.*

bir başka yazarın eseri hakkındaki son kitabı yazıyorlar ve Son İnsan'ın akademik çalışmasının ardından yeni gelenlere yapacak pek bir şey kalmıyor. Böylesi bir akademinin girişindeki motto şu olmalı: *Lasciate ogni speranza voi ch'en trate:* "Ey içeri giren bütün ümitlerinden vazgeç." Akademik kariyer edinmek isteyen gençler güvenli sularda seyretmeyi veya gemiyi terketmeyi seçiyorlar. Buna şaşmamalı.

Burada, Catherine Crier'ın yönetim devrimi arifesinde Amerika'daki hastalığın sebebine dair çözümlemesinde sözünü ettiği meselenin özüne geliyoruz. Crier, meselesinin yönetenlerden çok yönetilenlerle ilgili olduğunu söylemişti. Bu ülkedeki pek çok insan yönetilmeyi seviyor ve eğer akademisyenler bu istilacı tavırdan; hayatlarımızın temel ikliminden muaf kalabildiklerini düşünüyorlarsa aptal olmalılar. Tıpkı Rush Limbaugh'un sallabaş dinleyicileri gibi, otoriteye karşı çıkamayacaklarından eminler. Ama bu doğru değil. Şimdi eğer sonuçları olan fikirlerden, dişe dokunur teoriden konuşacaksak; Leo Strauss, Alexandre Kojeve, ve Allan Bloom'un siyaset teorilerinin etkilerini bir düşünün. Bu teorilerin hepsi ABD'deki yönetici partinin ideolojisi için merkezîdir. Kojeve'nin teorisinin merkezinde Hegel'in teorisindeki köle/efendi ilişkisinin modern toplum için de büyük ölçüde açıklayıcı olduğu fikri yatıyor. Rorty ve Fish'in yapmamızı istediği şekilde filolojik olguların çarpıtılması karşısında sessiz kalırsak köleleşiriz. Akıl hayatına, kendi kendimizi mahkûm ettiğimiz bir körlükten daha fazla hiçbir şey zarar veremez.

Beşeri bilimler alanında, son otuz yıl içinde "Oraya Gitme!" doktrini gitgide daha fazla karşımıza çıkmaya başladı. Rorty "bilinç"i veya hakikati saf dışı bırakıyor; Fish içinse bu kelimeler, Milton'ın edebiyat teorisinin ve felsefesinin içerdiği temel sözü oluşturuyor. Ama bu öğreti "Oraya Gitmelisin", tam da gitmek istemediğin yere, diyen Hipokrat yeminini bozar. Tıpkı doktorun hasta bir insanı tedavi etmekten başka çaresi olamadığı gibi beşeri bilimcilerin de kendi teorilerini tehdit eden şeyleri dikkate almaktan başka seçenekleri yoktur. Bütün teoriyi ilkesel olarak reddettiğinizi iddia ediyor olmanız geçerli bir mazeret olmaz.

Yani, dar kafalı bir profesyonellik fikri hâkim; çünkü Küçük Zihinlerin Tanrısı, tehlikeli fikirler karşısındaki korkularını, kendi kendilerine fikirlerin bir önemi olmadığını söyleyerek yatıştıran at gözlüğü takmış zihinlere bayılır. Bütün bunlar süregiden düzenin korunmasına katkıda bulunuyorlar. Akademi endüstrisinin kaptanlarını tanımalısınız. Onlar fikirlere, yabancı olana, yeniye, değişime olan düşmanlıklarını gizlemiyorlar. Nasıl olur da bir akademisyen fikirlere karşı olabilir diye sorabilirsiniz? Fish yakın bir zaman içinde felsefenin genellemelerle ve edebiyatın öznelliklerle ilgilendiğini ve dolayısıyla iki alanın tanımları gereği birbirleriyle hiçbir ilgileri olamayacağını iddia etti. Fish'e göre "birinden diğerine varamazsınız." Oysa teorilere sahip olmak bizim şeyleri bilmemizin önkoşulu. Bu kadar basit. Quine şöyle yazıyor: "Ben bütün nesneleri teorik olarak görüyorum... En ilkel nesnelerimiz, bedenlerimiz bile hâlihazırda teorik."[3] Wordsworth da aynı fikirde.

[3] Quine, W. V. O, "Things and Their Place in Theory", *Contemporary Materialism: A Reader* içinde, ed. Moser, P. K, Trout, J. D., Routledge, New York ve Londra 1995, s. 212 —*ed. notu.*

KÖTÜMSERLİĞE KAYIŞ

Bu son otuz kırk yıl, (Martin Luther King, Jr.'ın ölümünden, petrol krizinden, Reganomi'den ve Teacher'dan beri geçen yıllar) beşeri bilimleri koyu bir moral bozukluğuna ve kötümserliğe sevk etti. Edebiyat çalışmalarında bu kötümserlik, büyük oranda teoriye saldırmaya yöneldi. Mesela, uzun bir makaleler dizisinde Stanley Fish, "Teori Umudu"nu öldürmeye çalıştı; hatta kılıçtan geçirdiğini iddia etti.

Bu noktada, sizi Fish'in "Consequences"[1] makalesine yönlendirebilirim. Yeni fikirlere karşı çıkan Fish gibi insanlar, yeni fikir arayışlarını kendi iktidar hırslarına uygun düşecek şeklide tanımladılar, ama pek çok teorisyenin kendi yaptıkları şeyden ne anladıklarını dikkate almadılar. Çünkü teoriyi imkânsız bir proje olarak tasvir etmek istiyorlar. Onların teori diye bahsettikleri şeyin Kant'ın teori mevhumuyla hiçbir ortak yanı yok. Kant, teorinin bizim dünyayı inşa etme şekillerimizin dünyayla çarpışmasından ortaya çıktığını düşünüyor. Oysa tıpkı Terminatör ve Kirli Harry gibi şişirilmiş olan Fish, teoriyi samandan bir korkuluğa çeviriyor ve onu bir şenlik ateşinde yakıyor. Eğer bu tartışma bizim lisenin münazara topluluğu tarafından düzenlenmiş olsaydı gayet eğlenceli olurdu. Ama lisede değiliz ve bu durum kesinlikle eğlenceli değil. Teori, Fish'in söylediğinin tam aksine, zihnimizle dünyanın sınırında var olur ve o sınır çizgisi sürekli yer değiştirir. Teori için beslenen umut, yeni bir şeyin ortaya çıkacağına ve bizim bunu tasvir edebilecek kelimeleri bulabileceğimize dair bir umuttur. Teoriyi seçmek, hayatı ölümden üstün tutmak,

[1] Fish, Stanley, "Consequences", *The Stanley Fish Reader* içinde, ed. Veeser, H. A., Blackwell Publishers, Oxford 1999, s. 86-113 —*ed. notu.*

ölüm karşısında ve ölüme karşı hayatı seçmek demektir. Fish, küçük yapı-söküm işlemiyle teoriyi yerle bir etmiş olduğunu söyleyerek caka satıyor. İddiasına göre, bu ustalıkla icra edilmiş yıkım işlemi sonrasında, şu herkes için açık olmalı: "teori artık herhangi bir sonuçsallıktan arındırılmış ve çaresiz bir oyuncak olarak teşhir edilmiştir." Oysa ki, Fish'in teşhir ettiği şey, anlama gayesiyle hiçbir ilgisi olmayan iktidar hırsının işleyişi. Mahkeme salonu veya basketbol sahası için iyi güzel ama üniversiteye uymuyor.

Fish'in kılıçtan geçirmek istediği sadece teori değil. Aynı zamanda, teoriyle ilgilenen ve teorinin veya *eğer bu bir ilk ise diye* düşünebileceğimiz başka herhangi bir şeyin küçük de olsa bir fark yaratabileceği umudunu taşıyan gençliği de kılıçtan geçirmek istiyor. Bizzat sonuçsallık olarak teoriye, *herhangi bir şeyin* hayatlarımızda bir fark yaratabileceği fikrine o kadar da karşı çıkmıyor. Burada köktenci bir din, kinik bir safsatacılığa dönüşüyor, tıpkı vaiz ve yılan-yağı tüccarının aynı platformu hatta aynı bedeni paylaştığı Amerikan pazarında olduğu gibi. Ancak bu tarz bir birlik, beşeri bilimleri çözmek veya altını oymak ve çökertmek için gereken kimyayı üretebilir.

Gençliğe ve yeni olana karşı yürütülen savaşın mottosu "haddini bil" olabilir. Mesleğin tanrılarıyla aşık atmaya veya onlardan kurtulmaya çalışanların sonu kötü olur. Böyle olduğu iddia ediliyor. İnsanların gençken hissettikleri enerji harika bir şey ama yine de yok etmek gerek, çünkü bu enerji şartlara uyum sağladığı zaman bile aldatıcıdır. Eğer gençler, Fish'i ve benzerlerini ruhsuz buluyorsa (ve inanın bana, bazıları buluyor) haksız sayılmazlar. Ruhsuzluk bu "tecrübeli" profesyonellerin onlara aktarmaya çalıştıkları şey; gençlerin kendi iyilikleri için diye iddia edeceklerdir. 1913'te genç bir adam şöyle yazdı:

> Her geçen gün daha fazla şu hisse kapılıyorum: gençliğimiz sadece kısa bir geceden başka bir şey değil... (onu) büyük "tecrübe" takip edecek, taviz yılları, fikirlerin yoksullaşması ve enerjinin yok oluşu. Hayat bu. Bu yetişkinlerin bize söyledikleri ve kendilerinin tecrübe ettiği şey... Cahilin kendi "tecrübesi" var; ebedi ruhsuzluk.

O genç adam Walter Benjamin'di. Başka bir genç adamsa 1965'te şöyle yazmıştı:

> Siz köleleştikçe onlar şarkı söylüyorlar
> Ve ben bundan sıkıldım.

Bunu yazansa Bob Dylan'dı.

Fish ve Rorty, akademinin son otuz yılı içinde kötümserlik doğrultusunda temel bir eğilimi temsil ediyorlar, en ayırt edici taraflarıysa teori karşıtı duruşları; yani, şu an akademiye hâkim olan fikirlerden sakınma. Birine yöneltebileceğimiz en yıkıcı hakaret, genellemelerin insanı olduğunu söylemek. Özgürlüğe dair büyük fikirlerin ve büyük anlatıların zamanı geçti. Andrew Abbott "Bugün sosyoloji disiplininde, teori ve yöntemlerin birbirleriyle çok az alakaları var" diyor. Sözünü ettiğimiz disiplin Max Weber'in, Theodor Adorno'nun ve Talcott Parsons'un disiplini!

Kilit mesele bireyin rolünün hiçe sayılması. Hâkim ortodoksimiz bireyin, gerek bilim insanı, gerekse sıradan bir vatandaş olsun, sistematik bir şekilde yok edilmesini emrediyor. Fish bireyin ıskartaya çıkarılması konusunda (tıpkı Rorty gibi) oldukça açık ve net. Nitekim bize zorla kabul ettirmeye çalıştığı pedagojisini söyle açıklıyor: "Öğrenciler, tavırlarındaki (sanat eseri karşınındaki) tekil ve kişisel olan her neyse, önce bunları tanımak ve onaylamak, daha sonraysa "inkâr etmek" üzere eğitiliyorlar, böylece, öğrencilerle metnin kontrol çabası arasında hiçbir şey olmayacak."

Asıl derdim, böylesi bir davranış biçiminin gençler üzerindeki etkisinin ne olduğu. Yaşlılar ve yaşlanmakta olanlar üzerindeki etkisinin yıkıcı olduğunu görebiliyorum. Peki ya gelecek kuşaklar üzerindeki etkisi? Bir Fish veya Rorty'nin yaptıkları şeyin, paradigmanın hiçbir zaman bir değişime uğramayacağını savunmak olduğunu söylersek, bu, durumumuzun vahametini aydınlatabilir. Devrimci bir bilimin egemen olduğu zamanlar hiç gelmeyecek. Söylüyor gibi göründükleri şey aslında bundan daha da iç karartıcı; çünkü herhangi biriniz, bir şekilde yeni bir olgu veya yeni bir fikirle karşılaştığınızı düşünecek olursanız, aslında yaptığınız, kendinizi kandırmaktır. Bu şekildeki herhangi bir his hemen susturulmalıdır.

Bu "Son İnsan"lar yeni konu başlıkları açmak değil kapamak istiyorlar. Onlar, ilk sözü değil, son sözü söylemek istiyorlar. Greil Marcus'un ifadesiyle, "doğumda değil de, cenazede hazır bulunmayı seçiyorlar." Bu insanlar, beşeri bilimcilerin işinin, hiciv ustası Frederick Crews'in ifadesiyle, "yayın vızıltıları devam edebilsin ve biz de (yani pek çoğumuz) işlerimizi koruyabilelim ve konferans serilerimize devam edebilelim diye", önemsiz yayınlar yumurtlayıp durmak olduğunu düşünüyorlar. Büyük meselelerle, teorik meselelerle, disiplininizin sınırlarını aşmanıza sebep olacak meselelerle ilgilenmeyin. Hayır. Küçük düşünün. [Metnin dışı yoktur diyen] Der ida'nın söylemiş olabileceği gibi: *Il n'y a pas de hors-boîte* [kutunun dışı yoktur]. Pope'un *Dunciad*'daki karakterlerinden birine söylettiği gibi: "Öğrenin, ama kaale almayın."

Modern üniversite bilginin mevcut düzenlenişini müstakil disiplinlere, kapalı kapılar ardındaki cemaatlere yönlendiriyor. Bugün bu disiplinler, niş-pazarlama kategorileri kadar kaçınılmaz ve doğal. Bugünün normu haline gelen, hayatını değiştirebilecek bir kitaba rastlamak umuduyla dağınık okumalar yapan bir entelektüel değil, at gözlüğü takmış bir profesyoneldir. Bu modern bilim insanı, okurken ve yazarken –yayıncı William Germano'nun *The Chronicle of Higher Education*'da kitap yazarlarına tavsiye etmiş olduğu gibi– "bir kutunun içerisinde" düşünmenin en hayırlısı olduğunu biliyor. Şevkinize gem vurun! Elli, hatta otuz yıl öncesi gibi yakın bir zamana kadar, akademisyenler kendi alanları dışına çıkarak geniş okumalar yapmayı meziyet sayıyorlardı. Ama artık böyle değil. Pek çok yeni fikir o zamanlarda ortaya çıktı, çünkü insanlar kendi çalışma alanları dışındaki bir alanda yer alan fikirlerle de uğraşıyorlardı. Tabii ki hatalar yaptılar, ama o zamanlarda, bu tip denemelere bugünün profesyonelliği içinde kabul edilemeyecek bir hoşgörüyle yaklaşılıyordu. Bugün, her çalışma alanının ayrı olduğu fikrini ve entelektüel dağınıklığın bir profesyonele kazandıracağı pek az şey olduğunu kabul etmiş durumdayız.

Esasında, bu son otuz yıl bizim için Babil Esaretiydi, ama artık bu esaretten kurtulma zamanı geldi. Fish şunu

tekrar tekrar beyan etti: Biz edebiyat çalışmaları alanındakiler, hepimiz, ne bilebileceğimizi ve ne düşünebileceğimizi önceden belirleyen bir sistemin parçalarıyız. Fish, profesyonel hayat tarzının gerekçesinin yine kendisi olduğunu söylüyor: "Profesyonel hayatın baskısı, yürütülen çalışmaların çoğalmasının (araştırma projeleri, yayınlar vs.) önünü açar; bu çalışmaların boş ve kendi kendine hizmet etmekten başka amacı olmayan bir kariyerizmin suni talepleri dışında hiçbir gerekçeleri bulunmaz." Bununla ne derdin var? Edebiyat profesörlerinin kendi alanları dışında okumalar yapmalarını mı istiyorsun? Tamam, ama bu gerekli değil, hatta kariyerlerine zarar vermesi bile muhtemel. Esasında, Fish ve çömezleri için iyi bir akademikte en ayıplanacak şey merakmış gibi görünüyor, belirsiz yolları izleyen, hayaletlerin peşine düşen bir merak. Merak, kedileri öldürür, sizi de öldürecektir. Elbette ki, kadro alamamanıza sebep olacaktır. Başarılı bir profesyonelliğin ayırt edici meziyeti at gözlükleri takılmış oluşu toplumdan soyutlanmasıdır. Eğer akademisyenin entelektüel olması gerektiğini düşünüyorsanız, yanılıyorsunuz. İyi bir akademisyen sınırlı bir çalışma alanına çöreklenir, fikir ve sanat dünyasında daha başka neler olup bittiğiyle ilgilenmez. Fish'e göre "[Başka alanlar]'dan tamamen habersiz birinin [kendi alanında] oldukça başarılı olması gayet mümkündür." Bir parça yeni teori öğrenmenin veya birkaç yeni kitap okumanın yeni fikir kıvılcımları çaktırabileceğini uman gençlik yanılıyor, yanılıyor, yine yanılıyor. Teorinin hiçbir anlamı olamaz, çünkü edebiyat çalışmaları içinde ortaya atılabilecek herhangi bir soru, seleflerimiz tarafından hâlihazırda düşünülmüş durumdadır. Fish'e dönersek: "Teori hiçbir zaman muvaffak olamayacak imkânsız bir projedir."

HER ŞEYE RAĞMEN, KİTAPLAR NEDEN HÂLÂ ÖNEMLİDİR

O halde, beni putperest addedin. Ben kitapların bizi değiştirebileceklerine inanıyorum. Kitaplar en iyileri, yeni şeyler hayata getirecek şekilde bizimle etkileşebilme yeteneğine sahipler. Ama bize tesir etmelerine izin vermeliyiz. Sevgili pragmatistlerimiz için kelimeler ve kitaplar macuna benzer; onlar insanlara hükmetmek gibi daha büyük bir amaç için kullanılmak üzere şekillendirilebilir şeylerdir. Amaç iradenin dört başı mamur zaferidir. Yirminci yüzyılın en önemli okuma teorisyeni Marcel Proust'tu. Proust'un yakın okumanın istemsiz hafızamızı harekete geçirdiğine dair fikri, aralarında Walter Benjamin, Paul de Man ve Edward Said'in de bulunduğu pek çok düşünürün eleştirilerine ilham verdi. Pragmatistlere göre eleştirel okuma, kişinin metinler ve insanlar üzerindeki iradesini teyit etmesi için vesiledir. Oysa ki, Proust hâkim bir insan iradesi olmadan ilerleyen bir okumayı savunuyor. Üniversitelerde yürütülen araştırmaların yeni bir şey ortaya çıkaramayacağı kanaatindeki sevgili pragmatistlerimize karşı, kutsal formülü *Tolle, lege*: al eline ve oku, olan eski Hıristiyan humanisti Augustinus'u çağırıyorum. Augustinus kitabın içini oyup, bütün önem ve içeriğini boşaltan çağdaşlarımızın tam aksi kutbunda yer alıyor; çünkü Augustinus herhangi bir nesnenin –bir kitap, bir film veya bir şarkı– yani vücudum dışındaki herhangi bir yapıtın, beni, ruhumu değiştirecek bir etkileşime sürükleyebileceği inancına sahiptir. Mamafih, acı gerçek şu ki, bugün pek çok akademisyen sanat eserlerinin en iyi ihtimalle ahlaki eğitimin araçları olarak kullanılabileceklerine inanıyor; tıpkı tanrının üzerlerine on emri yazdığı tabletler gibi. Kitapların önceden tahmin edemeyeceğimiz şekillerde hayatımızı değiştirebileceklerine ve hatta bize yeni bir

hayat sunabileceklerine dair bir inançları yok.

Tabii ki, Aziz Augustinus gibi dindar birisi, öyle ki *İtiraflar*'ı; denemelerin, hataların ve –hadi günah demeyelim– tökezlemelerin kaydıdır, modern akademisyen için örnek teşkil etmez. Aziz Augustinus, hayatının nasıl da kısa ömürlü bir ferasetle karışık körlüğün ortaya çıkardığı bir dokusu olduğunu sergilemeye fazlaca heveslidir. En kötüsü de, kitapların hayatla bir ilişkileri olduğuna dair güçlü bir inanç taşıyor olmasıdır. Athanasius'un bir biyografisini okumak hayatına yeni bir yön vermesine sebep olmuştur. Bir başka ele avuca sığmaz düşünürü, Montaigne'i biraz fazlaca andırıyor. Günümüzde, pek çok insan bilimsel çalışmanın sadece meslek edinmek ve terfi etmek için yapıldığını düşünüyor.

Eğer beşeri bilimleri diriltecekseK, el değmeden mühürlenmiş alanlarda tutulmaları konusundaki ısrarımızdan vazgeçmemiz ve içerdikleri fikir, yöntem ve malzemelerin birbirlerinin ve bizim üzerimizden akıp geçmelerine izin vermeliyiz. Geçen otuz yıl içinde, "doğruluk" kelimesi anahtar kelime haline geldikçe, doğru davranışın anahtarı, kişinin başkalarına, kendisinin belli bir gruba, örneğin bir meslek grubuna dahil olduğunun nasıl gösterileceğini öğrenme çabası oldu. Hangi işaretler benim bir kimlik grubunda üyeliğim olduğunu kanıtlar? Kimlik bilgilerimizi gösterir belgelerin peşine düşünce, öğrenmeyi amaç olmaktan çıkardık. Değerlerdeki bu kaymanın, eğitim üzerindeki etkisi oldukça sert oldu. Eğitimin cazibesinin kaynağı, insanların, eğitim kurumlarının ne verebileceğini tam olarak bilmemelerine rağmen, kendilerini eğitim sürecine bırakmanın, kendileriyle ilgili bir şeyleri değiştireceğine dair besledikleri inançtır. Eğitimciler bilmiyor olma durumunu giderek daha fazla şeytanileştirdiler. Bu, kitabî bilgiye böylesine yüksek değerler atfedilmeyen yerlerden gelenlerimiz için oldukça dışlayıcı. Tuhaf bir biçimde, öğrencinin rolü hiç romantikleştirilmiyor –İsa'nın "bırakın çocuklar bana gelsin"[1] tavrına sahip değiller– sadece eğitim almış olmanın ekonomik değerine ağırbaşlı bağlılık gösteriyorlar. Henüz eğitilmemiş

[1] Markos 10:13-14 —*ed. notu.*

olanların, öğrencilerin, öğretmenlere öğretebilecekler bir şeyler olduğu fikri; tıpkı ilk kez karşılaşılan bir sanat eserleriyle boğuşurken çakan kıvılcımlar gibi, uçup gitti. Eğitim almak; mülkiyet sahibi olmak, profesyonel seçkinlerin kendilerini kilitlemiş oldukları kulelerin anahtarlarını ele geçirmek anlamına geliyor. Bunun için, kitapların içeriklerinden arındırılıp, prestij ikonlarına dönüştürülmüş olmaları şaşırtıcı değil. Artık bu durumu düzeltmenin zamanı geldi.

BİLİM VE SESSİZLİK

Yeni doğan bir bebeğin ağlayışlarını –dünyanın en tatlı müziğini– birbiri üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışan ahenksiz insan sesleri (bu seslerin sahipleri çoğunlukla erkeklerdir) ve gürültüleriyle kıyaslayın. Bu insanlar, gençleri, kardeşlerine galip gelmelerini sağladığı sürece her şeyi yayımlamaya teşvik ediyorlar. Bir *Dunciad* çağının, seslerin anlamlarını kaybettikleri bir aşırı üretim çağının içinden geçiyoruz

"Standartlarımızı korumak" için üretimi durdurma önlemi alabileceğimiz bir dönemde değiliz. Steven Greenblatt, İngiliz dili ve edebiyatı bölümlerine yüksek lisans öğrencilerinin kitap satın alabilmelerini desteklemek üzere bir fon ayırmayı önermişti. Böylelikle öğrencilerin "kitapların ağına takılmış" olacaklarını ve kendi küçük kütüphanelerini oluşturabileceklerini umuyordu. Yara bantları kanamayı durdurmaz. Şu içinden geçtiğimiz zaman, bilimsel çalışmanın gerçek anlamı nedir diye sorma –bunu şiddetle tavsiye ediyorum– ve standartlarımızı değiştirme zamanıdır. Öyle bir sistemimiz var ki, ne bölümlerdeki insanlara, ne de yazabilecekleri kitaplara hiçbir öznellik alanı kalmıyor. Ben bu metni çeşitli üniversitelerde tebliğ ettim ve pek çok kereler şiddetli eleştirilere maruz kaldım: Sistemi anlamadığımı, bir an evvel olup bitene ayak uydurmamın en iyisi olacağını söylüyorlardı. Yaşlı bir profesör, öfkeden kendini kaybetmiş vaziyette titreyerek ve kızarmış bir yüzle nasıl olup da karar verme sürecinde bireysel sorumluluk anlayışına "geri dönmekten" bahsedebilecek kadar "gerici" olabildiğimi sormuştu.

Bu düzene uyum sağlayıp ses çıkarmadığımız sürece, balinanın içinde kalmaya devam edeceğiz. Özgürlük; denetim ihtiyacını, bilinebilir olan her şeyi tamamen denetimimiz al-

tında tutma ihtiyacını, terk ettiğimiz ve bilgisizlikle kucaklaştığımız zaman gelecek. Bilimsel ve beşeri çalışmalarda aptal durumuna düşmeyi, hatalar yapmayı istiyor olmalıyız.

Monografinin kriziyle birlikte ortaya çıkan sorunlara derinlemesine baktıkça, daha temel sorular sormayı ister hale geleceğiz. Anthony Grafton, Elizabeth Eisenstein ve Marshall McLuhan'dan ilham alarak; düşünce, bilim ve yayın yapma arasındaki ilişkinin ne olduğunu sorgulamalıyız. Niçin bir profesör söz konusu olduğunda gevezelik ve düşünce egzersizleri arasında ilişki kuruveriyoruz?

Sanırım bilim ve sessizlik arasındaki ilişki üzerine düşünmeliyiz. Çok büyük bir düşünür olup hiç yayın yapmamak da mümkün. Heidegger, Sokrates'ın "hiçbir şey yazmamış olduğuna" dikkat çekmişti. Bilim insanları olarak biliyoruz ki, bazen sadece kafamızdaki bir hipotezin peşine takılıp bir materyal üzerinde yıllar boyu çalışmak ve ciddi bir araştırmanın sonucunda söyleyecek hiçbir şey bulamadığımızı kabul etmek mümkündür. Tabii ki Platon, Sokrates'in söylediklerini yazmak üzere oradaydı. Ama Sokrates'in yazarken zorlanması ve Platon tarafından çok yüksek düzeyde yazıya aktarılmış olması arasındaki zıtlığı fark etmekten daha önemli olan şey şu: Batıda anladığımız anlamda felsefe, konuşma ve yazma arasındaki gerilimi keskin bir şekilde hisseden insanlar arasında ortaya çıkmıştır. Bu durum, felsefenin ortaya çıkışı için gereken kırılmanın, iki farklı zekâ çeşidi arasındaki sürtünmeden kaynaklandığını gösteriyor.

Kütüphaneleri yayınlardan patlayacak hale gelene kadar doldurmak için sürdürdüğümüz skolastik yarış esnasında bir şeyler kayboldu. Peki, kütüphanelerin giderek kitap satın almaz hale geldiği ve kitapların okunmak ve eleştirilmek yerine sadece sayıldığı şu günlerde ne yapıyoruz? Burada söz konusu olan sağır edici bir sessizlik, oysa ben Wittgenstein'ın *Tractatcus*'ta sözünü ettiği doğurgan sessizlikle ilgileniyorum. Eğer birisi, herhangi bir anda hiçbir şey üretmemenin daha uygun olduğunu düşündüğü için üretmiyorsa bu kabul edilebilir, hatta takdir edilesi bir şeydir. Şunu düşünün: Eli Friedlander "sessizliğin karşıtı, her zaman anlamlı sözler söylemek

değildir, bazen gürültü çıkarmak da olabilir" diye yazmıştı. Şu anda akademik dünyada tanık olduğumuz şey bir kakofonidir. Oysa peşine düşmemiz gereken şeyse meslektaşlarının ürettiği işleri okumakla, onları dikkatle incelemekle ilgilenen akademisyenlerin yarattığı ahenk olmalıdır. Bazıları, elektronik yayıncılık için yeni imkânların, akademideki sorunlarımıza şifa olacağını öne sürüyor. Bazı hayalcilerin çılgın fikirlerine göre, yeni elektronik yayıncılık dünyası aslında kitaplar için bir iyileşme anlamına gelecek. Bu düşünce, elektronik yayıncılığın durumu daha da kötüleştireceğini anlayamamaktan kaynaklanıyor. Üstelik durumu kötüleştirirken, kitap kültürünün arkasındaki ilkeleri de aşındırmış olacak. Bu tarz aptalca konuşmalara bir son vermeli, kendimizi ve kütüphanecileri kitapların değerini korumak için zorlamalıyız.

Bazılarının hayal ettikleri haliyle elektronik kitap, şu anda geliştirmemiz gereken tarzdaki bir sorumluluğun kenara bırakılması anlamına geliyor ve bütün sürecin merkezinde durduğunu iddia ettiğim yargı bildirme eylemini imkânsız kılıyor. Tarihçi Robert Darnton'ın hayaline göre elektronik yayıncılığın en iyi tarifi bize "sınırsız sayıda tezi internete aktarma" imkânı verecek olmasıdır.[1] İnternet eşsiz bir erişim imkânı sağlıyor. Bu düşünce bana yanıltıcı görünüyor ama yine de AHA projesinin[2] sonuçlarını bekliyorum. Danışmanlığını Darnton'ın yaptığı proje ödül kazanan doktora tezlerinin internette de yayımlanmasını hedefliyor. İnternetin sözler için uygun bir ortam olduğu çok açık. Pornografiye de uygun, çünkü bütün elektronik yeniden-üretim formları gibi jest ve mimikleri abartılı hale getiriyor, tıpkı Leni Riefenstahl'ın *İradenin Zaferi* filmindeki durmadan tekrarlanan selamlamaların insanları yalnızca "lider"in iradesinin önemsiz ayrıntıları haline dönüştürmesi gibi. Kitap üreten insanlar için durum

[1] Darnton, R., "the New Age of the Book", *New York Review of Books*, sayı 46, 18 Mart 1999 —*ed. notu.*

[2] (*Adaptive Hypermedia*) Uyarlanabilir Hiperortam: Bir web sitesinde, bilgi sağlayıcıların otomatik kişiselleştirme ve uyarlama yaparak, gereksiz bilgileri elemelerine imkân veren sunucu-uzantısıdır —*ed. notu.*

tam tersidir. Onlar kalabalıklar arasından sıyrılıp öne çıkan bireylerdir. Şöyle açıklayayım: Kitap üretiminin merkezinde materyalin bir pakete veya bütünlüğe dönüştürülmesi yatar ki, bu bütünlüğü yaratan kişi veya kişiler kitabın yargılanmasına hazırdırlar. Bu durum, söz konusu kitap tek bir kişi tarafından yazılmış soneler olduğu zaman da Kitabı Mukaddes gibi bütünlüğü bir grup kararıyla sağlanan kutsal bir metin olduğu zaman da geçerlidir.

Kitap, elyazmalarının gelişiminin mümkün kıldığı özel bir formdur. Kütüphaneye çok uygun bir nesnedir, çünkü tıpkı bir kütüphane gibi size içinde dolaşma, arka kısmına göz atma imkânı verir. Bir ağırlığı vardır. Bir dekanın, bir yayında hoşuna gidecek özelliğe sahiptir: Bir masaya çarptığı zaman sarsıntı yaratır. Üzerine yazı yazabilirsiniz, ama özünde bir kişinin veya bir grubun yargılarının oluşturduğu bir bütünlüktür ve kitabın okuyucularının değerlendirmesine sunulan da budur. Her kitaba şu soruyla başlarız: Bu kitapta yazarın bir araya getirmiş olduğu malzemenin bütünlüğünü sağlayan nedir? Ustaca kurgulanmış kitapları okurken tahminlerde bulunmaya devam ederiz, bu yüzden de bizi şüphe içinde bırakan bir inandırıcılıkla örülmüş olan romanları çok severiz. Benjamin, romanların sözlü olarak aktarılan hikâyelerden farklı oldukları konusunda ısrar eder, ama ben bundan o kadar da emin değilim. Kitabın üretilirken ne olduğu ile tüketilirken ne olduğu arasında mutlak bir uyum vardır ve kitabın kendine özgü güzelliğini veren de bu uyumdur. Eğer bir araştırmacının hayatına yön veren şey bir çağrı; kutsal bir çağrıysa, bu, bir kitabın bizi kendisini okumaya ve o kitapla ilgili bir yargıda bulunmaya sevk eden çağrısına benzer. Kitap bir çöplük değildir ve hiçbir zaman olmayacaktır. Kitap sessizlikten doğar, ahenksiz seslerden değil. Kitap, parazit karışan tüm iletişim araçları içerisinde en iyi sinyali veren araçtır.

Geçen yıllar içinde beni en çok şaşırtan insanlar, çok az yayımlayan, ne bildiğinden söz etmek istemeyen bilim insanları oldu. Nietzsche *İnsanca, Pek İnsanca*'da "insan sadece sessiz kalmaması gerektiği zaman konuşmalı" diye yazmıştı. Bu bilim insanlarının tereddütlerini dinlemeye çalışıyorum.

Sesin içindeki bu kavrama anı bana, birilerinin öne çıkması gereken şeyleri geride kalmaya zorladığını söylüyor. Mümkün olduğunca Elvis'i keşfeden Sam Phillips gibi davranmaya çalışıyorum. Bazıları komik olmaktan korktukları için konuşmuyorlar. Bazıları ürkek ama bu ürkeklik Fish'in ürkekliğinden farklı. Belki de bu azınlık karşılarındaki soruların karmaşıklığını bütünüyle takdir edebildikleri için ürkek veya mütevazı kalmayı tercih ediyor. Bazılarıysa etraftaki çokluktan dolayı dehşete düşmüş durumda ve bu aşırılığa daha fazla katkıda bulunmak istemiyorlar. Gerçekten değerli olan şeylerin görmezden gelinebileceğini görebiliyorlar. Epistemolojik kriz tarafından susturulmaya en yatkın olanlar gerçek yenilikçiler, çünkü onlar başka hiçbir yolcunun denemeye cesaret edemediği yollardan geçiyorlar. Böyle insanlar hayatlarının pek çok gününü kutuplardan birine ulaşmaya çalışarak geçiren, ama oraya varıp varamadıklarından emin olamayan kâşifler gibiler, çünkü hava puslanmış ve nerede olduğunuzu saptamak imkânsızlaşmış halde. Tarih, direnişle karşılanmış gözü kara düşünür örnekleriyle doludur. Gözüpekliğiyle bildiğimiz Picasso bile "Avignon'lu Kızlar"ı bitirdikten sonra altı yıl gizlemiştir, sırf utanç verici bir duruma düşmemek için. Elimizdekileri ne zaman tutup ne zaman açacağımızı biliyor olmamız lazım. En önemli şey zamanlamadır.

İçinde yaşadığımız bu yüksek skolastizm anında, giderek daha az okul, artarak katılaşan yayın standartlarından bağımsız bir duruşu hoş görebilir. Sanki okullarda üstü kapalı biçimde şu söyleniyor: Kadro alabilmek için yüksek üretkenliğin kural ve hedeflerine itaat etmeli ve bağımsız bir zihin olmadığınızı ispatlamalısınız. Bu durum karşısında yapabileceğimiz şeylerden biri, herhangi bir kitabın onay alıp yayımlanabilmesi için daha sağlam ve tatmin edici olması gerektiği konusunda ısrarcı davranmak olacaktır diye düşünüyorum. McDonald's hamburgerlerinden bıkmış durumdayız. Yavaş pişirilmiş şeyler yemek istiyoruz. Yayıncıları sessizliği kırmak istemeyen kimi insanların yazmış olabilecekleri önemli kitaplar bulmaya zorlayabiliriz diye düşünüyorum. Hakikaten, genellikle en iyi şeyler, yazmak ve yayımlamak için acele et-

meyen insanların yaptıkları şeyler oluyor. Yayın yapmak için fazlaca acele eden pek çok insan var, ama projelerinin kendi içlerinde büyümeleri için bekleyen yeterince insan yok. Rasyonel Beklentiler Okulu'nun iktisatçılarından bazıları iktisat tarihinde "inşa etme anları"nın olduğu fikrine sahipler. Aynı şey akademi dünyası için de geçerli. Fikirler inşa etmeye, bu fikirlerle oynamaya ve deneyler yapmaya uygun olan zamanlar var. Böyle zamanlar, bu fikirleri baskıya yetiştirmek için acele edilecek zamanlar değil.

Felsefeciler arasında çok zaman geçiriyorum. Şunu biliyorum ki edebiyat araştırmacılarınınkinden oldukça farklı bir dünyada yaşıyorlar. Şifahi kültürlerden söz ettiğimizde, ilkellerin kültürlerinden söz edildiği sanılabilir. Bir yayıncı olarak aslında şifahi bir evrende yaşıyorum. Bundan utanıyordum ama bugün bunu özgürce itiraf edeceğim. Bu durum felsefeciler için de geçerli. Hatırlarsınız, Derrida, yazılı kültüre geçmek konusunda gösterdiği isteksizlik yüzünden Platon'u eleştiriyor. Düşüncenin –özgür düşüncenin, özgür ifadenin– kendine maddi hale getirilmeye direnen bir tarafı var. Derrida, isyankâr görünen çağdaş düşünürlerden biridir. Ama eğer, Platon ve "Logos-merkezcilik" eleştirisine benim argümanım ışığında bakarsanız, günümüzün şifahi olan karşısında basılmış olandan yana çıkan tavrını desteklediği aşikâr olur diye düşünüyorum. Derrida, kendisini nihai isyankâr, başka bir "Son İnsan" haline getirebilmek için, bizim yayımlamayı kayıran –benim de paylaştığım– önyargılarımıza oynadı.

Bunun tam tersine, pek çok felsefeci çağlar boyu olduğu gibi günümüzde de putkırıcı olarak kalmayı tercih ediyor. Beni çok etkileyen hikâyelerden birisi ölmeden önceki kısıtlı zamanını ders notlarını yok etmeye çalışarak geçiren Rogers Albritton'un hikâyesi. Ölümünden sonra arkadaşlarının ders notlarını yayımlamalarını engellemeye çalışıyordu. Donald Davidson ve başka birkaç Albritton hayranı bir olup, Albritton'u bir şeyler yayımlamak zorunda kalacağı bir duruma düşürmek için kumpas kurdular: Amerikan Felsefe Birliği'nin Pasifik Bölümü Başkanı seçilmesi için kampanya yürüttüler. Başkanın görevlerinden birisi de yıllık toplantı-

larda bir tebliğ sunmaktı ve bu, konferans tebliğ kitaplarında yayımlanıyordu. Böylece Albritton, bir şeyler yayımlamak zorunda kaldığı bir tuzağa düşürülmüş oldu.

Albritton'un durumunda da olduğu gibi, konuşmaya en az hevesli olanların söyleyecek çok sözü olan insanlar oldukları kanaatindeyim. Akademi, yayıncıları, sessiz insanları konuşturmaya çalışmak üzere görevlendirmeli diye düşünüyorum. Boşboğazları unutun. Onlar kendi yollarını bulacaklardır. Heidegger "Sokrates'ten sonraki bütün büyük Batı düşünürleri, bütün büyüklüklerine rağmen, firari olmak zorunda kaldılar" diye yazıyor. İnsanların kafalarında henüz açık ve net ifade bulamamış olan fikirler, kelimelerin erişemediği bir yerlerde titreşmeye ve bize sataşmaya devam ederler, ta ki biz düşüncelerimizi şekle sokacak kelimeleri bulana kadar. Bazı önemli düşünürler düşüncenin sınırlarında oyalanmaktan hoşlanırlar: "Duyabildiğimiz melodiler güzeldir, ama duyamadıklarımız daha güzeldir." Zeki insan bir düşünceyi ifade etmeyi ister, ama daha öncesinde onu keşfetmek ister ve bunu yapabilmek için incelikli davranmak gerektiğini bilir. Düşünmek, bir şimşek fırtınası izlemekten çok, kelebek avlamak gibi olabilir. Bazı önemli düşünürler konuşmaya başlamadan önce tereddüt etmişlerdir. John Rawls çalışmalarını yayımlamaya hiç de hevesli olmayanlardan biriydi. Bunu iyi biliyorum, çünkü yıllar yılı kapısını çaldım ve her seferinde elim boş döndüm. Yargı yetisi, düşünürken ve neyin kamu önünde ifade edilmeye uygun olduğuna karar verirken önemli bir rol oynar. Pek çok parlak ruh, kendi çalışmalarını çok sert bir şekilde yargılamıştır. Üzerimize çökmüş bu kıtlık zamanında, yayıncılar bilim dünyasını tararken, yeni fikirlere gebe olan, ama henüz bu fikirleri açık ve net ifade edememiş ve bunları kâğıda dökülebilmek için yardıma ihtiyaç duyan insanların peşine düşmeliler.

Şu an bana en çok keyif veren şeylerden biri, kendilerinden kitap koparmayı başarabilmiş olmanın beni hâlâ hayretler içerisinde bıraktığı bilim insanlarının kitaplarıdır. Şunu anladım ki, bu düşünürler öyle sabırsızlar ki, düşündüklerini kâğıda dökmek istemiyorlar. Zihinleri öyle hızlı çalışıyor ki,

iletişimin yavaşlığına katlanamıyorlar; ama bunu başarabilirler. Asıl sorun yaratan şey basım işi. Bu meseleyi fazla sert bir şekilde ortaya koymak mı oluyor? Hayır. Baskının otoriteryenliğiyle kişinin konuşarak ve yayımlayarak elde etmeyi arzuladığı otorite arasında, zeki insanların hâlâ derin bir şekilde hissettikleri ve her zaman hissedecekleri bir çelişki var. Derrida kendisinin ne kadar akıllı olduğunu ispat etmenin acelesiyle–bunuyaparken çok fazla Oedipus oluyor– Platon'un iliklerine kadar bildiği bir şeyi gözden kaçırıyor: Felsefe, oyundan veya Platon'un zamanının insanlarının (özellikle Batıda) şifahi kültür ve yazılı kültür arasında hissettikleri gerilimden doğmuştu. Platon'un yazıya itirazı neydi? Yazının bizi sessizce yönetmek üzere kurduğu iktidardı, çünkü insanlar onun otoritesine itaat ediyorlardı. Burada, potansiyel olarak, ölümcül bir sessizlik var. Bizler, konuşmanın ve susmanın hangi zamanlarda erdem olduğuna dair yargıda bulunma ihtiyacını canlı tutmalıyız. (*Phaedrus*'a bakınız). Kadro kararlarını dışarıya havale ettiğimiz zaman olduğu gibi kafamızı eğdiğimizde, otorite karşısında korkakça bir ihanet tavrı göstererek kendimiz olmaktan çıkıyoruz. Mütemadi mesele insanların her zaman efendilere itaat etme eğiliminde olmaları ve dolayısıyla başkalarının ya da kendilerinin, yazı veya basım yoluyla cisimleşmiş olan eski fikirlerinin köleleri haline gelmeleri. Tam da olmaları gerektiği gibi kendi fikirlerinin efendileri olmaları, özgür insanlar olarak sebepler evrenine girip başkalarıyla diyalog noktasında kendilerini ifade etmeleri yönünde hiçbir zorlamayla karşılaşmıyorlar.

Bugünkü yayın çılgınlığımızın, düşüncenin itibarına büyük bir hakaret olduğunu düşünüyorum. Düşüncenin itibarı, aynı zamanda toplumun bize vereceği otoritenin de dayanağıdır. Derin düşünceler, kendilerini sadece çığlıklarla duyurmazlar. Bazen fısıltıları da dinlemek gerekir.

Beşeri bilimleri üniversite içinde yeniden konumlandırmalıyız. Bölümler, yöneticilere nezaketli ama güçlü bir şekilde "hayır" demeliler. Bilim insanları, tıpkı bazı dergi editörlerinin, dergilerini üniversite kütüphanelerinin altını oymaya çalışan açgözlü yayıncıların elinden geri almaları gibi, kendi cema-

atlerinin yönetimini geri almak zorundalar. Beşeri bilimler alanında, sistem karşısındaki memnun tavrımızı kökünden söküp atmalıyız. Bu tavrın sebebi yöneticiler olabilir, pek çok durumda olduğu gibi, kendimiz de olabiliriz. Bize sorulduğu zaman kendimizi anlatmaya hazır olmalıyız. Bunu ne hakaret addetmeli ne de alıştırıldığımız estetize edilmiş çaresizlikten keyif almalıyız. Yeni şeylere bakmaya cesaret etmeli ve yeni teoriler geliştirmeliyiz. Beşeri bilimciler, beşeri bilimlerde hâkim hale gelmiş olan kitaplara ve sanata yönelik putkırıcı tavra karşı çıkmak zorundadırlar. Sanatı bir kez daha kucaklamalı ve okuyucuların, seyircilerin ve dinleyicilerin etkileşiminin ruhlarımızı anıtsal bir zafere götürecek tecrübeler yaratabileceğini göstermeliyiz. Müspet ilimler için deney neyse, beşeri bilimler için de deneyim, araştırmak istediğimiz kilit olaylar odur.

Eğer beşeri bilimler yargılamaya dairse, bu benim bazı sanat eserleriyle ilişkimde yeni olan bir şeylerin var olduğuna dair yargımdır. Yeniden kendimizi açıklamaya hazır olduğunuzda ve yeniden sanat nesneleriyle yüzleşebildiğimizde, yani gözümüzü yeniden estetik deneyimin ödülüne diktiğimizde, hem yeni öğrencileri, hem de çalışmalarımızı sürdürmemiz için gereken desteği bulacağız.

MERAKLISINA OKUMA LİSTESİ

Arendt, Hannah. *Responsibility and Judgement*, ed. Jerome Kohn, Schocken Books, New York 2003.

Bailey, H. S. Jr. *The Rate of Publication of Scholarly Monographs in the Humanities and Social Sciences, 1978-1988*, Association of American University Press, New York 1990.

Bergstorm, T. C. "Free Labor for Costly Journals?", *Journal of Economic Perspectives*, sayı 15 (2001): 183-198.

Biagioli, M. "From Book Cencorship to Academic Peer Review", *Emergences*, sayı 12 (2002: 11-45.

Bové Paul. "The Crisis of Editing" *ADE Bulletin*, sayı 131, (Bahar 2001), s. 34-40.

Chalmers, Jessica. "The Academic Character (With the Dictionary of Received Ideas)", yayımlanmamış dosya.

Darnton, R. "The New Age of the Book", *New York Review of Books*, sayı 46 (18 Mart 1999).

Eco, Umberto. "Will Books Become Obsolete?", *Al-Ahram Weekly*, (30 Kasım 2003).

Estrabrook Leigh, Warner, Bijan. "The Book as Gold Standard for Tenure and Promotion in the Humanistic Disciplines," *A Report Prepared for the December 2, 2003, Meeting of Committee on Institutional Cooperation Summit on Scholarly Communication in the Humanities and Social Sciences.*

Fish, Stanley. *Is There a Text in This Class?*, Harvard University Press, Cambridge 1980.

Fish, Stanley. *How Milton Works*, Harvard University Press, Cambridge 2001.

Fish, Stanley. *Doing What Comes Naturally*, Duke University Press, Durham, N.C. 1989.

Latour, Bruno ve Peter Weibel. *Iconoclash: Beyond the Image Wars in Science, Religion, and Art*, MIT Pres, Cambridge, MA 2002.

Lawrence, P. A. "The politics of Publication: Authors, Reviewers and Editors Must Act to Protect the Quality of Research", *Nature*, 422, (20 Mart 2003), s. 259-261.

McDowell. *Mind and World*, Harvard University Pres, Cambridge 1996.

McDowell. "Transcendental Empiricism," yayımlanmamış kitap dosyası.

Mcluhan, Marshall. *The Guttenberrg Galaxy: The Making of Typographic Man*, University of Toronto Press, Toronto 1962. [Türkçe çevirisi için bkz. Mcluhan, Marshal, *Gutenberg Galaksisi: Tipografik İnsanın Oluşumu*, çev. Gül Çağalı Güven, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001.]

Mokyr, Joel. *The Gifts of Athena: Historical Origins of the Knowledge Economy*, Princeton University Press, Princeton 2002

Parsons T., Platt G. M. *The American University*, Harvard University Press, Cambridge 1973.

Rorty, Richard. *Philosophy and the Mirror of Nature*, Princeton University Press, Princeton 1979.

Sandeli Michael. "What Money Can't Buy: The Moral Limits of Markets," *The Tanner Lectures of Human Values*, Balliol College, Oxford, 11-12 Mayıs 1998.

Waters, Lindsay. "The Age of Incommensurability," *boundary 2*, cilt 28 (2001), s. 132-72.

Waters, Lindsay. "A Modest Proposal for Preventing the Books of the Members of the MLA from Being a Burden to Their Authors, Publishers, or Audiences", *PMLA*, cilt 115 (2000), s. 316-17.

Waters, Lindsay. "Tyranny pf the Monograph", *Chronicle of Higher Education*, (20 Nisan 2001), s. B7-B10.

Dizin

11 Eylül 20

Abbott, Andrew 69
Adorno, Theodor 64, 69
Albritton, Rogers 80
Anderson, Rick 31
Arendt, Hannah 36, 57
Areopagitica 62
Ars poetica 23
Asch, Solomon 57
Athanasius 73
Atkinson, Richard C. 19
Austin, Jane 64
"Avignon'lu Kızlar" 79
Aziz Augustinus 72, 73

"Balinanın İçinde" 48
Bell, Daniel 57
Benjamin, Walter 69, 72, 78
Biagioli, Mario 55
Bloom, Allan 41, 65
Bogdanov, Grinchka 26
Bogdanov, Igor 26
Botticelli, Sandro 34
Bové, Poul 29
Breasted, Henry 23
Brejnev, Leonid 53
Brown, Norman O. 51
Burnham, James 19
Bush, George W. 42
Büyük Patlama 26

Cavell, Stanley 16
Cell 24
Chalmers, Jessica 50, 51
Chaplin, Charlie 47
Clinton, Bill 62
Coase, R. H. 15
Community of Scholars 19
Consilience: The Unity of Knowledge 35
Cooke, Sam 37
Crewe, Jonathan 52
Crews, Frederick 70
Crier, Catherine 14, 65
Croly, Herbert 36

Dante, Alighieri 34
Darnton, Robert 77
Darwin, Charles 20
Davidson, Cathy 30
Davidson, Donald 80
Decartes, René 61
De Gaulle, Charles 53
Delbanco, Andrew 14
Derrida, Jaques 70, 80, 82
Dunciad 70, 75
Dylan, Bob 42, 69

Eisenstein, Elizabeth 76
Emerson, Ralph Waldo 59
Erickson, Jon 50

Faster Than the Speed of Light 27
Fish, Stanley 20, 30, 31, 32, 41, 48, 61, 62, 63, 64, 67, 68, 69, 71
Fletcher, Angus 39
Forms of Attention 34
Foucault, Michel 63, 64
Freud, Sigmund 23
Friedlander, Eli 76
Frumkin, Peter 17
Fukuyama, Francis 58, 64

Germano, William 70
Goodman, Paul 16, 19

Grafton, Anthony 55, 76
Greenblatt, Stephen 30
Greenblatt, Steven 75
Guess, Raymond 31
Gunawardena, Jeremy 11

Harvard University Library Notes 24
Hegel, G. W. F. 65
Heidegger, Martin 42, 76, 81
How Milton Works 62

Isaacs, Harold R. 52
Işığın Değişen Hızı Hipotezi 27

İnsanca, Pek İnsanca 78
İradenin Zaferi 77
İtiraflar 73

Kandid 56
Kant, Immanuel 34, 67
Kassandra 32
Kassirer, Jerome 27
Kelvin, Lord 14
Kermode, Frank 34
Kierkegaard, Soren 37, 57
King, Martin Luther 67
Kojeve, Alexandre 65
Kristol, Irving 61
Kronos 52

Larkin, Philip 63
Latour, Bruno 55, 56
Lawrence, Peter A. 23
Limbaugh, Rush 65
Lincoln, Abraham 63
Lingua franca 21
Lyotard, Jean-François 42

MacLeish, Archibald 23
Magueijo, João 27
Man, Paul de 72
Mao 53
Marcus, Greil 70
Marquis-de-Sade 50
McCarthy, Mary 57
McDowell, John 34, 35, 36, 61
McLuhan, Marshall 9, 76
McNamara, Robert S. 36
McNeil, William H. 15
Meister, Markus 24
Milton 41, 62, 63, 64, 65
Miyoshi, Masao 29
Modern Zamanlar 47
Montaigne 73

Nature dergisi 23, 24
Neuron 24
New England Journal of Medicine 27
New York Times 17, 21
Nietzsche, F. 51, 52, 62, 78

Oedipus 52, 82
O'Neill, Lawrence Onora 23
Orwell, George 48

Parsons, Talcott 16, 20, 69
Phaedrus 82
Phillips, Sam 79
Picasso 79
Platon 76, 80, 82
Platt, Gerald M. 16, 20
Pope, Alexander 42, 70
Poters, Roy 55
Power, Michael 23
Present Age 37
Prizmalar 64
Proust, Marcel 72

Rampersad, Arnold 30
Rawls, John 81
Readings, Bill 24
Reagan, Ronald 15, 48
Regier, Willis 13

Riefenstahl, Leni 77
Rolling Stones 27
Rorty, Richard 61, 65, 69

Said, Edward 42, 72
Savio, Mario 48
Schumpeter, Joseph 37
Science 24
Science in Action 55
Social Text 26
Sokal, Alan 26
Sokrates 76, 81
Solow, Robert 42
Stiglitz, Joseph 16
Strauss, Leo 65
Survey of Academic Libraries 31

Taylor, Chuck 49
The Case Against Lawyers 14
The Chronicle of Higher Education 26, 29, 42, 70
The Closing of the American Mind 41
The University in Ruins 24
Tocqueville, Alexis de 57
Tractatcus 76
Trilling, Lionel 51
Trotsky, Leon 61

Voltaire 56

Weber, Max 69
Wilson, E. O. 35
Wittgenstein, Ludwig 76
Woebegone Gölü sendromu 58
Wordsworth, William 18, 66

Yargı Yetisinin Eleştirisi 34

Marshall McLuhan'ın yıllar önce ileri sürmüş olduğu gibi, kitabın insani gelişimin merkezinde yer aldığı bir dönem sona eriyor olabilir mi? Eğer durum gerçekten böyle ise, o zaman kendimize karşı bir sorumluluğumuz olduğunu hatırlayıp kitapları bizim için değerli kılan şeyin ne olduğu hakkında yeniden düşünmeliyiz.

Kâr amaçlı olmayan akademik yayıncılık alanı içinde, hem yayınevinin kendi kendini döndürmesi hedefini güden, hem de düşüncenin ve kitapların itibarının korunması için çabalayan bir yayıncı ve bir bilim insanı olan Lindsay Waters, kitapları, üniversitede bir kadro alabilmek için birer araca dönüştüren zihniyeti sert bir biçimde eleştiriyor. Üniversite yayınevlerini tamamen kâr amaçlı çalışan firmalara dönüştürme gayretindeki bazı kişilerin de akademik ortamın vaat ettiği temel değerleri aşındırdıklarını ve akademisyenlerin bir zamanlar anladıkları şekilde kitaplar ve makaleler üretmek gibi entelektüel faaliyetlerindeki bağımsızlıklarına gölge düşürdüklerini dile getiriyor. Kitabın insanları değiştirebileceğine dair iyimserliğini halen koruyan *Akademinin Düşmanları*, piyasa koşullarının, özgür düşüncenin ve akademik yayıncılığın itibarına yönelik bir tehdit haline gelişi hakkında ciddi bir uyarı.

Lindsay Waters, Harvard University Press'in 1984'ten beri beşerî bilimler yayın yönetmeni. 1978-1984 yılları arasında University of Minnesota Press'te editörlük yaptı ve Kuram ve Edebiyat Tarihi dizini hazırladı.

ISBN 978-605-4238-01-9

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ